

ISTRA

»Neki je tajanstveni usud saču-
vao srednjovjekovnu abesinsku dr-
žavu i vodje, koji se još heale da
ne znaju čitati i pisati, ali koji
još znaju ono što Evropa više
ne zna, da je rat, rat ljudi, a
ne rat mašina.«
Guglielmo Ferrero

O, Baldissera
non ti fidar
della razza nera...
(Talijanska pučka pjesmaka)

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Abesinija—Brenner—Trst

Bilo je sniježno ono što je Mussolini činio lanijske godine, ona njegova lažna paradna politika agrarne pacifičke radnosti, oni njegovi filmovi, koji ga prikazuju na vršaoj mašini sa snopom žito u rukama. Trebale su mu te manifestacije da momentano zavara svijet, ali to nije bio njegov put. Put fašizma je drugaciji: put nasilja i brutalnog gaženja, put krvi i rata. To je jedina logika fašizmu i ono što sada Mussolini poduzimlje u Africi, ono je pravi slopostotni fašizam. Zorobivši naprije čitav jedan narod, onaj talijanski, srozavši ga u stadij najvećeg poniženja, sramote i bijede, uništivši nas Slavene. Nijemce u Južnom Tirobu i Grke na Dodekanezu, po brutalnoj logici svog poslanika i razvoja fašizam udara na Abesiniju i traži tamo nove mase za masakriranje i iskaljivanje jednog niskog divljaštva, koje je nrazijom u domenu jedne kulture ušlo kao »doktrina« u filozofska djela i enciklopedije. Od fašizma se je doista moralo očekivati, da će jednoga dana izići sasvim otvoreno s namjerama kakve sada pokazuje u Africi, i ništa nas ne iznenadjuje.

Ne iznenadjuje nas, ali nas veoma interesuje sve ono što Italija sada poduzimlje i zato s najvećom pažnjom ulazimo u detalje čitavog tog zbivanja.

Svaki je momenat iz života fašističke Italije od najveće važnosti za nas kao pripadnike slavenske manjine u njezinim granicama. Svaki detalj iz njezine unutarnje politike, svaki njezin vanjsko-politički gest, uspjeh ili neuspjeh. Sve se to reflektira na našu situaciju. Ako možda i ne direktno, ali često indirektno i u zbiru ili kompleksu. Narocito se talijanski vanjsko-politički momenat odrazuju na naš problem. I ako ne vidimo uvijek, da se fašistička vanjska politika reflektira neposredno na poboljšanje ili pogoršanje stanja našega naroda u Julijskoj Krajini, ono ipak — iz jedne više perspektive, sa jednog stajališta, koje nije vremenski uslovljeno, — moramo zaključiti, da će slom fašističke Italije u njezinoj sadašnjoj međunarodnoj politici donijeti i nama ono što očekujemo. Eto, zbog toga nas u prvom redu interesuje fašistička avantura u Africi.

Iz principa se ne veselimo ratu, ma gdje on započimao i ma ko u nj ulazio. Jednom ratu, koji započinje Italija ne možemo se veseliti već i zato, jer će takav rat značiti i za naš narod u granicama talijanske države nove goleme patnje, možda još i veće nego za talijanski narod. Nije bez značenja činjenica, da je Mussolini mobilizirao najprije upravo one dvije divizije, u kojima je zajedno poprečno pedeset posto Jugoslavena iz Julijske Krajine. Ali ne samo to, što Mussolini šalje našu mladost u prvi oganj protiv Abesinaca, nego još i mnoga zla donijet će našem narodu u Julijskoj Krajini taj afrički rat: još veću bijedu i glad, još veći teror... To će biti u ovom slučaju neposredni nepovoljni učinci jednog fašističkog vanjskopoličkog poteza na život našeg naroda u Julijskoj Krajini.

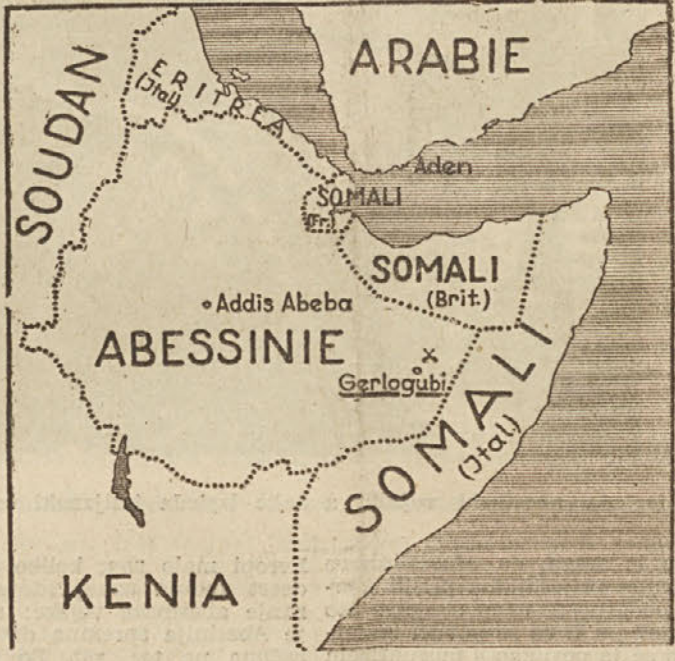
Ali, svijesni toga, i svijesni da to ne možemo izbjeći, da je to neminovno, umjesto da se predajemo očajavanju, interesovat ćemo se ovim pitanjem: ne će li možda sve te nevolje biti ipak konačna faza jedne trpnje? Ne iz same zlorodosti prema fašističkom sistemu, nego iz prostog zdravog gledanja na čitavo zbivanje rodit će se u nama pomisao: nije li ta avantura tragični konac onoga što se zove fašizam? Nije li blizu slom, u kojem mi naslućujemo bolje dane?

Ovih dana se u internacionalnoj štampi piše mnogo o Mussolinijevom ratu u Africi. Ima mnogo i takvih glasova, koji sasvim objektivno i uvjerljivo ističu sve one opasnosti, kojima ide fašistička Italija ususret. Od sjećanja na strašan poraz kod Aduu 1896 pa do strogo stručnih vojničkih mišljenja o ratnoj sposobnosti Abesinije — sve nam to govori o jednoj hazardnoj igri, u kojoj bi fašizam mogao da izgubi sve. I raspoloženje talijanskih masa je takvo kakvo Mussolini nije očekivao. On doduše uspeva da ukrca hiljade vojnika i milicijonera na brodove, ali ko zna kako će se ta ukrcavanja vršiti sutra kad ultimatum bude predan i kad Abesinci počnu, na tradicionalan način, kastrirati zarobljenike... Predviđanja nisu nimalo laskava za Mussolinija. Guglielmo Ferrero, vrlo umjereni i naučno precizni antifašista, profesor ženevske univerze i talijanski historičar, predviđa u Abesiniji — konac fašizma. On nas navodi da vjerujemo i drugim antifašističkim mišljenjima i da uzmemo vrlo ozbiljno kampa-nju, koju su u talijanskoj vojsci, u fabrikama, po selima i gradovima, energično započele antifašističke tajne čelije. Zar nije za njih došao veliki momenat? Zar nisu to momenti, koji su i sa našeg stajališta od kapitalne važnosti, pa ih moramo pratiti, u najmanju ruku.

Velike su nade, u ovom momentu, talijanskog antifašizma. Možda i nisu pretjerane. Pariska »Giustizia e Libertà« znala je prilično trijezno u jednom uvodniku da ih sintetizira. U očekivanju događaja talijan-

Mobilizacija u Italiji

U AFRIKU JE POSLANA ČITAVA JEDNA DIVIZIJA JUGOSLAVENA IZ JULIJSKE KRAJINE BRUTALNOSTI U JULIJSKOJ KRAJINI

Napetost u talijansko abesinskom sporu je dosegla vrhunac. Raspoloženje je takvo, i na jednoj i na drugoj strani, kao da doista stojimo pred ratom. Abesinija nije nipošto voljna, da popusti i da prizna kao ispravne optužbe, koje protiv nje diže Italija. Ona i dalje odlučno tvrdi, da je i novi incidentat na talijanskoj granici izazvala talijanska vojska a ne njezina. Uostalom, dok je na talijanskoj strani svega pet smrtnih žrtava, na abesinskoj broj je žrtava mnogo veći, skoro stotinu.

Italija je mobilizirala. Fašistička je štampa javila, da je naredjena mobilizacija samo jednog godišta i to za dvije divizije. Tako je rečeno u službenom i komuničku agencije Stefan. Istina je međutim, da je objavljena mobilizacija triju godišta i to 1910, 1911 i 1912. Rezervisti tih godišta, i ne samo oni, koji pripadaju onim dvjema divizijama, koje spominje komuničku agencije Stefan, nego i svih ostalih divizija dobili su dopisnicu, kojom se pozivaju, da se u roku od 24 sata prijave svojim kadrima.

To se može točno kontrolirati prema vijestima iz Julijske Krajine, gdje je mobilizacija obavljena s velikom strogošću i u nekim mjestima upravo brutalnom silom, jer su vojne obvezanike karabinjeri lovili po kućama i na poljskom radu te ih kao hapšenika tjerali u gradove, a da ih nisu pustili niti da se oproste od svojih.

Uostalom i u nekeje je velike međunarodne listove dospjela istina o mobilizaciji u Italiji. Pariski veliki dnevnik »Paris Soir« donosi izvještaj svog rimskog dopisnika, koji kaže, da je u Rimu vidio kako su ljudi pokazivali mobilizacione pozive ma da nisu pripadali onim godištima, koja mi spominjemo kao mobilizovana, pa prema tome izgleda da je mobilizirano mnogo više godišta. »Paris Soir« kaže, da su rezervne oficire pozvali sve do 1896 godišta.

Fašistička štampa ne kaže koliko će vojske dati ta mobilizacija. Agencija Stefani kaže, da su mobilizirane divizije Peloritana i Gavinana. Prva ima sjeđište u Messini, a druga u Firenzi,

prva obuhvata 3, 4 i 75 regiment infanterije, a druga 70, 83 i 84 regiment infanterije. Ali kako rekossmo nije samo to mobilizirano. Fašističke novine javljaju, da se za Afriku dobrovoljno prijavljuju milicijoneri, pa se računa, da će same milicije biti poslano u Afriku oko 100 hiljada ljudi. Prvi su bataljoni milicije već ukracani u Napulju.

Fašistički listovi muče se, da bi prikazali neko veliko oduševljenje talijanskog naroda povodom prvih transporta milicije za Afriku i donose bombastične izvještaje o manifestacijama i poklicima, o bojnim pjesmama po rimskim ulicama i ulicama Napulja, kad su čete prolazile da se ukrcaju. Međutim mi vjerujemo, da je to sve laž i da je talijanski narod danas vrlo daleko od toga, da se veseli ratu.

Prema najvjerodostojnim informacijama saznajemo, da su one dvije divizije, koje su prve mobilizirane za rat protiv Abesinije sastavljene uglavnom od Jugoslavena iz Julijske Krajine. Ona divizija (četiri regimente), koja ima sjeđište u Firenzi sastavljena je u ogromnoj većini od Jugoslavena, jer njihov broj doseže sedamdeset posto svih vojnika te divizije. Poznata je stvar, da je većina naših mladih ljudi polazilo na otsluženje vojnog roka upravo u Firenzu. U firentinskim kasarnama bilo je uvijek više Slavena nego Talijana. U onoj diviziji, koja im asjeđište u Messini, a koja je također mobilizirana, ima oko 30% Jugoslavena. Znači, da je u oba dvije divizije zajedno pedeset posto naših ljudi, a to znači, da je od dvije divizije jedna čitava divizija naših ljudi.

Ta činjenica mora doista da nas zainteresuje. Možemo da eventualno, zaključujemo, da je tako namjerno udešeno, da bi u prvu vatra ušli na klanje oni koji su Italiji suvišni i štetni. A možda je Mussolini mislio i to, da su mu te dvije divizije najbolje upravo zbog tog našega elementa, ali ko zna nije li se prevario i nije li precijenio posloviti disciplinu naših vojnika za vrijeme služenja vojnog roka. Jedno je kasarna u vrijeme mira, a drugo je rat za naciju, koja ti je mrska, protiv nacije, koja ti nije neprijatelj...

ski antifašisti oko toga lista izriču svoju najveću averziju protiv fašističkih namjera protiv Abesinije, ne zato, jer se bore protiv jedne diktature, nego zato, jer u tom polhvatu vide kriminalnu akciju. Oni vide u abesinskom narodu slobodan narod, nezavisan već prvih stoljeća poslije Krista, narod, koji se je uvijek energično borio za svoju slobodu. Ma da je život toga naroda primitivan, u feudalnoj fazi, — njegova nezavisnost mora biti poštovana, naročito od strane talijanskog naroda. »koji je tek od mala postigao stepen nacije i koji je kroz stoljeća gledao u Padanskoj dolini stranca kako uzdržava red i civilizaciju«. Tako piše »Giustizia e Libertà«, pa kaže i ovo: ma kakve bile prilike u kojima žive Abesinci, one su bolje nego da u Abesiniji vlada zločinački sistem nasilja i iskorištavanja fašističkog kapitala. Prema predviđanju toga lista abesinski rat bit će dug i strašan. Može Italija da pobijedi u nekoliko bitaka da osveti Aduu. Ali trebat će godine i decenije da se pokori i istrijebi jedan slobodan narod od 10 milijuna... A Italija je zato

preslaba. Ona je upropaštena u one četiri godine svjetskog rata i ovih osam godina strašne krize. Ona ne će moći finansijski da podnese rat u Africi. I, ako se ne dogodi ništa drugo, doživjet će strašnu ekonomsku katastrofu. Čak i ako ne dodje do revolucije...

Ali ne samo da te opasnosti prijete fašizmu. Ima i drugih. »Giustizia e Libertà« piše: »I dok talijanski fašizam bude pošao kolonizirati Abesiniju, njemački će hitlerizam iskoristiti oslabljenje Italije da kolonizira Austriju. Hitlerovska Njemačka doći će na Brenner i pred vrata Trsta. A to nisu fantastična priviđenja. Ima u tome razumnog prosudjivanja situacije. U francuskoj štampi izlaze također slične aluzije, a i konkretne informacije o spremanju novog hitlerovog puča u Austriji. U tom smislu interesantne su informacije velikog pariskog lista »Action Française«, u kojem direktor lista Leon Daudet iznosi svoje informacije u tom smislu. On iznosi detalje

Talijanski narod s ogorčenjem prati Mussolinijeve pripreme za rat u Africi

U stranu štampu pobili su nekoji karakteristični glasovi o tome, kako je talijanski narod dočekao Mussolinijeve pripreme za rat protiv Abesinije. Sasvim je drugačije nego što to prikazuje fašistička štampa.

Pariski »Temps«, koji u čitavoj toj situaciji pokazuje najveće simpatije za Italiju, mora u svom jučerašnjem broju da konstatuje, da je narod primio mobilizaciju »s najvećim mirom, bez agitacija, bez povorka i čak bek manifestacija studenata«. I dalje nastavlja list: »To ne znači, da mjere nisu u Italiji izazvale prirodno uzbuđenje, koje se javlja u svim zemljama, kad se približava opasnost rata«. »Temps« je, u svojoj kurtoaziji i obazrivosti, ovime rekao mnogo. Talijani, dakle, čekaju rat »s prirodnim uzbuđenjem« a bez entuzijazma, koje bi se na ulici opazilo.

Njemačka štampa prikazuje raspoloženje talijanskih masa još stvarnije nego »Temps«. Ona opaža, da je raspoloženje vrlo opasno za Mussolinija. Eto, na primjer veliki berlinski list »Berliner Tageblatt« donosi na prvoj stranici veliki izvještaj svog rimskog dopisnika, koji posve otvoreno piše:

»Ako je ikada kakova kaznena ekspedicija u Italiji bila popularna, ova koju sadašnji režim poduzima, zacijelo nije.«

List uzima tu tvrdnju ujedno i za svoj veliki naslov tog članka. Dopisnik prelazi prilično slikovito sve posljednje događaje u Italiji u vezi sa obavljanim pripremama za ukrcavanje triju bataljuna fašističke milicije, koja odlazi za talijansku Istočnu Afriku. Veli da nitko iz veoma malog broja sakupljene publike nije mahao pri ukrcavanju trupa na transporte, niti jedna maramica nije pozdravljala. Bez ikakova oduševljenja sakupljeni su pratili mladiće, kako se ukrcavaju na ladje. Čak niti kada su ladje krenule nitko od prisutnih, koliko na brodovima, toliko sa kopna nije pokazivao nikakvih znakova oduševljenja, niti se je čulo pjevanje.

Skoro sve je bilo obavljeno priličnom tišinom. »Una brutta cossa«, što znači »jedna gadna stvar«, moglo se je najčešće čuti od starijih bivših vojnika i ozbiljnih talijanskih građana, koji su stajali iza dopisnika »Berliner Tageblatta«, te bi još dodali: »A koliko će se od njih vratiti u Italiju?« Jedna žena iz mase je zapitala na glas: »Zašto moraju Talijani umirati u Abesiniji?«

Dopisnik dodaje, da talijanski službeni krugovi izjavljuju, da ne postoji nikakav razlog, da se gleda na taj novi pohvat talijanske vlade prema Abesiniji sa pesimizmom, ali jasno se razabire, da talijansko stanovništvo zna bolje, nego što mu se tumači!

Kada im njihov Duce prilikom smotra, kao i talijanski princ od Piemonta, koji je također održao smotru nad vojskom prije njenog ukrcanja, govore da rasplamte žar i ljubav prema Italiji, te kada oni vide, kako se dnevno ukrcavaju aeroplani i tankovi, municija i drugi ratni materijal za Abesiniju, postaje im jasno, da to sve skupa znači nešto drugo, nešto ozbiljnije za stanovništvo Italije.

Pariska ljevičarska štampa donosi također slične glasove i citira nekoje incidente povodom mobilizacije u Milanu. Proradile su tajne antifašističke organizacije i preplavile Italiju letacima, kojima se poziva na ustanak protiv rata u Africi.

o udaru velikih masa oružanih hitlerovaca, koji kane zaposjesti južnu granicu Tirola, da bi se sprječilo eventualna intervencija talijanskih trupa. Fašistički talijanski listovi prihvatili su informacije Leona Daudeta i kažu, da nisu bez osnova. Takve vijesti donosi i londonski »Daily Telegraph«. A i oficijozni pariski »Temps« piše o toj stvari. Taj list kaže, da se u nekim prestolnicama (mislil na Berlin...) radošno očekuju komplikacije, pošto se vjeruje, da bi one mogle ometi Italiju u njejoj kontinentalnoj politici, u trenutku kad se u Evropi rješavaju najvažniji problemi. »Temps« misli, da će zbog toga Italija biti veoma oprezna prema onome što bi se moglo razviti u Centralnoj Evropi.

To nije samo interesantno. To su sve stvari, koje moramo s najvećom pažnjom pratiti, jer se — u slučaju da rat u Abesiniji doista započne, što je vrlo vjerovatno — nalazimo pred događajima, koji znače preokret u životu Italije i u razvoju Evrope. U tome razvoju o nama nije još rečena posljednja riječ. (1m)

FRANCUSKA I ENGLJESKA NE SPREČAVAJU FAŠISTIČKU AKCIJU

Neobično je interesantno držanje francuske i engleske štampe u ovim danima prema fašističkim namjerama. — Dobiva se dojam da Italija poduzimlje svoju akciju s odobrenjem Francuske i Engleske. Oficijozni pariški »Temps« donio je na primjer, već dva uvođenika o talijanskoj mobilizaciji u kojima tumači tu mobilizaciju samo kao mjeru opreza pred novim abesinskim napadajima i kao mjeru pritiska na abesinsku diplomaciju, koja neće da dađe Italiji zadovoljštine. U tim člancima se doduše ne kaže, da bi Italija imala pravo, da navijesti rat Abesiniji, ali je značajno već i samo to, da se taj list diže protiv toga da Abesinija sjedi i dalje u Društvu naroda. Taj list je protiv toga, da se Društvo naroda bavi tim sporom između Italije i Abesinije, čak niti onda, ako se Italija i Abesinija ne uspiju izmiriti.

»Temps« kaže, da bi bila »politička pogriješka misliti da Savjet Društva naroda može da preuzme bilo kakovu inicijativu, jer bi se našao pred vrlo delikatnom situacijom«.

U opet se ističe, da postoji neki englesko-francuski-talijanski ugovor od 1906, koji se odnosi na nezavisnost Abesinije i koji predviđa da se rimski, pariški i londonski kabinet konzultiraju u ovakvim teškim slučajevima. A sve to ponovno može u svijetu da izazove pomisao, da je doista istinita verzija o zajedničkom interesu tih triju velikih sila, da unište nezavisnost Abesinije i da na račun te jedne nezavisne i suverene afričke nacije izravnaaju svoje višeće diferencije.

U međunarodnoj štampi javljaju se sve češći i precizniji glasovi, koji ističu, da se je Mussolini zadovoljio beznačajnim koncesijama Francuske u rimskom sporazumu o kolonijama samo zato, jer je u pitanju Abesinije francuska populativnost pošla mnogo dalje od onoga što ka akcija na željeznici Djibati—Adis Abeba što javnost zna.

Jedan dio britanske štampe izlazi sasvim otvoreno s odobravanjem talijanskih ratnih namjera. Vrlo je značajan jedan članak, koji je izašao u londonskom »Evening Standardu«, a prenesen je od čitave talijanske štampe s ovom napomenom: »Komentar je interesantan i zato, jer taj list često interpretira ministra vanjskih poslova britanskog«. Taj »Evening Standard« piše o tome, kako nova Italija ima u srcu želju, da osveti poraz kod Aduca i da Italija želi da riješi odlučno svoje sporove s Abesinijom. »Evening Standard«, koji »često tumači mišljenje britanskog ministra vanjskih poslova« kaže, da u ovom slučaju Velika Britanija ne smije počinuti pogriješku, koju je počinila kad se je diskutiralo pitanje Mandžurije, što je provociralo povlačenje Japana iz Društva naroda i ohladnjenje odnosa između Velike Britanije i Japana, zato jer je istražna komisija bila vodjena od jednog Engleza: »To se ne smije dogoditi. Pohod Italije u Istočnu Afriku, to je stvar, koja nas se ne tiče. Abesinija nas interesuje samo zato, jer na njezinom teritoriju izvire Plavi Nil, o kojem ovisi život Sudana. Ali treba odmah reći, da će biti bolje, da oni izvori budu kontrolirani od Italije nego Abesinije. Bila bi ludost, kad bi se izazivala diskusija u Društvu naroda, da uvredimo naciju, koja nam je prijateljska, kad kod toga nemamo šta da izgubimo i nikakav svoj interes da protežiramo. Mi imamo svoje poslove u Africi, pa moramo prepuštiti Italiji, da i ona obavlja svoje«. — Tako piše »Evening Standard«, koji »često tumači mišljenje britanskog ministra vanjskih poslova«.

U jednom članku pod naslovom: »Možemo da aplaudiramo Italiji«, engleski publicista Evelyn Waugh protestira na energičan način protiv onih sentimentalaca, koji se zgražaju na pomisao, da bi Italija mogla postići protektorat nad Abesinijom. On kaže doslovno ovo: »Ratne operacije Italije u Abesiniji morale bi biti pozdravljene od svakog iskrenog patriote evropskog«.

Tako pišu i još nekoji listovi u Engleskoj. »London Paris Agency« kaže na primjer ovo: »Kao što krotilac diže bič nad zvijeri, tako se projektira sjena Rima nad Abesinijom, koja je neprijateljica mira«. A »Fortnightly Review« kaže, da bi najbolje bilo, da abesinski kralj kraljeva primi odmah protektorat Italije«.

Ima, doduše u evropskoj štampi i drugačijih glasova, tako na primjer da Engleska ne gleda povoljno na Mussolinijeve planove, jer ima svoje interese u Abesiniji, ali kad bi bilo tako, ona bi našla načina, da spriječi Italiju u njezinim planovima, a ne bi engleski ministar vanjskih poslova sir John Simon u svojem govoru, koji je neki dan održao opravdavao Mussolinijevu mobilizaciju — »diplomatskim potrebama pritiska nad Abesinijom«.

Doduše, nije isključeno, da Engleska i Velika Britanija žele da se Italija »zabavi« ili čak sasvim slomi u Africi, da bi im manje smetala u Evropi, pa zato žrtvuju i svoje interese u Abesiniji. Ko bi ga znao...

ITALIJA BI SE MOGLA SLOMITI U ABESINJI

RATNA SPOSOBNOST ABESINIJE

Ovako izgleda abesinski vojnik, a kako izgleda talijanski to znamo...

Jasno je iz svega, da Mussolinijeve želje, da svojim prijateljima prisili Abesiniju na podatnost, nisu uspjele. Što mu preostaje? Da li će se povući blamiran kao što se je povukao s mornaricom ispred Krfa i lani ispred Drača ili će prosljediti započetim putem i ući u stvaran rat? Moguće je i povlačenje, ali moguće je i rat, štaviše mogućnost rata je veća. Logika fašizma vodi k ratu, logika svih novijih događaja izazvanih od fašizma vodi također k ratu. U Abesiniji bi mogla da dodje napokon do svog najvišeg izražaja ona strana fašističke ideologije, koja je preuzeta od talijanskog nacionalizma (Corradini, Federzoni, Rocco itd.), a koja ističe na prvom mjestu nužnost imperijalističkog rata. U Abesiniji bi se imala afirmirati Mussolinijeva doktrina fašizma (»Enciclopedia Italiana«), u kojoj je rečeno, da u ratu dolaze do izražaja najbolje kvalitete čovjeka i nacije. Citava ideja »nazione guerriera«, izradjivana u detalje kroz posljednjih desetak godina od dječjeg vrta do univerze, i čitav jedan plan o materijalnoj obnovi talijanske vojske i oružja, imao bi doći do izražaja. Naročito pak iskustva velikih manevara prošle i prethodne godine, udešenih na bazi planinskih potreba (abesinska visoravna...) i na Baistrocchijevom forsiranju motorizovane i fašistički oduševljene vojske infiltrirane i kontrolirane dobrovoljačkim odredima milicije...

Hoće li Italija, uza svu tu svoju moralnu i materijalnu ratnu spremu, uspjeti da uništi Abesiniju? To je veliko pitanje.

Čini se po svemu, da Italija potcijenjuje suviše Abesiniju i njezinu stvarnu snagu. Ne samo da Abesinija nije danas bez modernog oružja, nego je i njezina ratna pozicija inače u svakom pogledu bolja nego talijanska. Tim pitanjem bave se ovih dana vojni stručnjaci po dnevnim listovima i revijama, pa se po tome može bar donekle zamisliti odnos snaga u tom sutrašnjem ratu. Zanimljivo je, naprimjer, mišljenje bivšeg njemačkog generalštabnog majora von Rickmersa, koji je za vrijeme svjetskog rata služio u bivšoj Njemačkoj Istočnoj Africi. On je dao intervju američkom listu »New York Herald«. Interesantna su njegova mišljenja.

Von Rickmers naglasuje u prvome redu delikatnost proricanja pogotovo kad se radi o jednom kolonijalnom ratu. Strategija se nalazi tu pred upravo neslućenim zadacima. Svaki rat je skok u neizvjesno, a pogotovo kolonijalni rat. Iskusi su to još stari rimski stratezi. Najbolji rimski vojskovođe kao Lepid i Mark Antonije najteže su poraze doživjeli u svojim ekspedicijama na Istok, osvajačkim pothvatima gotovo jednako karaktera kakav ima buduća talijanska ekspedicija u Africi. Drugi primjer težine kolonijalnog rata je burško-engleski rat, a konačno i ratovanje antante u posljednjem ratu protiv njemačkih afričkih kolonija.

Abesinija je po svojoj površini (oko 900.000 kvadratnih kilometara) tri puta veća od Italije, dok joj stanovništvo broji preko 13 milijuna žitelja. Analogno evropskim prilikama Abesinija bi mogla doći na oružje preko 1 milijun i pol ratnika. Medjutim svi su računali tu, po mišljenju von Rickmersa netočni, jer se u

Evropi malo zna, koliko je posljednjih deset godina uznapredovalo moderniziranje abesinske vojske; sigurno je, da je Abesinija spremna da već godinama računa na taj rat. Po mišljenju von Rickmersa tehnička premoć talijanske ofenzivne vojske u afričkom ratu ne mora biti odlučna. Ona ima svakako svoje prednosti, ali i velike nazatke, koji dolaze do izražaja obzirom na velike distance i terenske prilike. Premoć moderne ratne tehnike dolazi do punog izražaja samo onda, kad su baze rezerva bliske i bogate. Moderna ratna tehnika u divljem prostranom terenu isto tako je nemoćna kao i moderni automobil u kraju bez uređenih puteva.

Abesinija je — to je od odlučne važnosti za šanse budućeg rata — sa 80% brdovita zemlja. Glavno njezino područje je visoravan od preko 1000 metara nad morem, visoravan ispresijecana gorskim masivima u visini od 3000 do 4500 metara. Rat u Africi bit će pretežno sličan alpskom ratu. Spomenuti gorski masivi dižu se kao neke vrste prirodne tvrđave oko središta Abesinije, provincije Adis Abeba s glavnim gradom.

O abesinskom ratniku ima von Rickmers vrlo povoljno mišljenje. Nijemci su vodili u svjetskom ratu operacije gotovo isključivo s urodjeničkim četama, koje su pokazale vanrednu bojnu sposobnost. Bez obzira na moral i ratnički kult, uzgajan stoljećima, ti abesinski ratnici naprama bijelom napadaču imaju silnu prednost u saživjelosti s terenom i u njegovom poznavanju. Sam teren abesinske visoravni diktira metode i taktiku guerilskog rata, kod kojega već po samoj naravi stvari otpadaju mnoge premoći tehnički bolje opremljenoga protivnika. Navalna vojska mora na prirodni računati s poteškoćama transporta, s prehrambenim neprilikama, redovnim dobavama ratnog materijala — dok svi ti momenti za vojsku u obrani ne igraju toliku ulogu. Abesinski vojnici imaju minimalan životni standard, prehranu mu pruža zemlja na svakom koraku, a osim prehrane i dobar zaklon. Na svaki način rat Italije s Abesinijom ne može biti ekspedicija od par mjeseci, već borba, koja se može protegnuti na niz godina. Jer sve da i talijanska vojska izvođi jednu veliku pobjedu nad protivnikom u otvorenoj bitci iskoristiće nje te pobjede vjerojatno će biti minimalna. A vjerojatno je, da će Abesinci, znajući prednosti svoje pozicije i izmicati prihvatu jedne otvorene bitke — ratovanje će biti niz besprekidnih malih okršaja promjenljive sreće, nad kojima je evropskim stratezima težak pregled i rukovanje.

Što je najvažnije u afričkom ratu, nema konačne pobjede bez osvojenja političkog centra države. Pokazala su to iskustva dosadašnjih afričkih kolonijalnih ratova. Adis Abeba udaljena je pak od eritrejske granice u ravnoj zračnoj liniji oko 600 km, — u terenu vodi put do nje preko gorskih klanaca i dubokih dolina. Put pak do abesinske metropole uz željezničku prugu iznosi preko 800 km — distance, koje su u evropskom ratu bile ratnoj taktici gotovo nepoznate.

To je mišljenje odličnog njemačkog vojnog stručnjaka, vrlo interesantno i stručno. Jasno je iz njega, da bi Italija mogla u Abesiniji da slomi vrat.

Posljednje vijesti

U Julijskoj Krajini su za rat protiv Abesinije mobilizirana god. 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 i 1913

Trst, 20 februara 1935. Danas su pozvani u čitavoj Julijskoj Krajini svi vojni obvezanici 1908 godišta. Prema tome dosada su mobilizirana godišta 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 i 1913. Interesantno je, da su od ovih godišta u čitavoj Julijskoj Krajini mobilizirani svi bez obzira kojoj jedinici pripadaju. — (sag)

Pogranična zona prama Jugoslaviji bit će evakuirana?

Matulje, 20 februara 1935. Ovdje je sve potišteno radi mobilizacije. Ljudi ništa ne rade, samo seču i komentiraju. Paska je svagdje poostrena. Vlasti ne dozvoljavaju ljudima, da se odviše udaljuju. Priča se, da će sve stanovnike iz pogranične zone preseliti u unutrašnjost. — (sag)

U Trstu zatvaraju žene, jer neće da daju svoju djecu za rat protiv Abesinije

Trst, 20 februara 1935. U cijelom gradu vlada potištenost. Mobilizacija za rat protiv Abesinije, koja se provodi, djeluje na čitavi grad kao hladan tuš. Svagdje se šaputa i komentira. Tom ratnom podvigu nitko se ne veseli. Na što im se djecu šalje u Afriku, po njišto im se djecu šalje u Afriku, po njihovom mišljenju u — klanicu — pa su dospjele u zatvor. — (sag)

Velika potištenost u Istri

Pazin, 20 februara 1935. Iz Pazina i okolice mnogo je naših mladića pozvano u vojsku. Svagdje je radi toga plač. Onaj, koji dobije poziv mora smjestiti da ide. Ne dozvoljava mu se niti da se oprosti sa svojima. Desilo se, da su ljude pokupili i na ulici i u gostioni i smjestili ih otjerali dalje. — (sag)

»Zbogom, sigurno se nikad više nećemo vidjeti«

Labin, 20 februara 1935. Jučer je ovdje jedna djevojka primila pismo od svog brata, koji je pred nekoliko dana bio pozvan u vojsku. U pismu kaže i sljedeće: »Nalazim se u Piacenci. Ima nas ovdje vrlo mnogo — sutra putujemo za Somaliju. Zbogom sestro, sigurno se nikad više nećemo vidjeti.« — (sag)

Talijanski oficiri i milicije od straha pokušavaju bježati preko granice

Rijeka, 20 februara 1935. U četvrtak su ovdje uhvaćena 4 oficira redovite vojske, koja su namjeravala prebjeći u Jugoslaviju. Isto tako su ovih dana pokušala bježati morskim putem dva milicionera, ali su i oni opaženi i uhvaćeni. Pokušaja bjega sa strane samih Talijana ima više. To čine sve iz straha, da ne bi morali u rat protiv Abesinije. — (sag)

ABESINIJA SE NIJE PRESTRAŠILA I DALJE ODLUČNO ISTIČE SVOJU NEDUŽNOST I OPTUŽUJE ITALIJU

Abesinska diplomacija radi u Rimu na tome, da uvjeri Italiju o nedužnosti Abesinije. Abesinski poslanik u stalnom je kontaktu s talijanskim ministarstvom vanjskih poslova. Prema nekim izjavama danim internacionalnoj štampi, on odlučno odbija sve talijanske tužbe i izjavljuje, da se nada, da će Italija uvidjeti njezinu pravednost. On se žalio zbog slanja talijanskih trupa u Afriku. Ali nije pokazano do sada ničim, da bi Abesinija bila voljna da dađe onu zadovoljštinu Italiji, koju ona od nje nepravedno traži. I sam je abesinski kralj kraljeva dao izjavu u formi proklamacije na svoj narod, u kojoj kaže, da Abesinija nije kriva za incidentat i da nije dužna davati nikakve satisfakcije Italiji. On je medju ostalim rekao i ovo:

»Nemam namjere da stupam u pregovore koji imaju neki drugi cilj, mjesto mirne likvidacije sukoba. Veoma želim mobilizaciju talijanskih divizija. — Smatram da ta mjera nije podesna da izaziva povjerenje. Ja sam, šta više, mišljenja da ta mjera ne samo može da ubije povjerenje, nego da još pojača strahovanje mojih podanika o talijanskoj namjeri.

Naša stajaća vojska u provinciji Harar i Bali sasvim je dovoljna za odbranu naše države. Pojačanja su nepotrebna i ja ne vidim potrebu izvanrednih mjera, jer bi se još mogle shvatiti kao provokacija«.

Abesinski ministar vanjskih poslova u jednom službenom komuniciju kaže: »Talijanska mobilizacija nije nipošto opravdana nikakvim abesinskim mjerama. Vijest o toj mobilizaciji ne može da poveća povjerenje između dvije države, ona može naprotiv da pogorša uslove za riješenje talijansko-abesinskog spora«.

To znači — da u Abesiniji sasvim jasno vide, da može doći do rata. Izgleda da se toga oni nisu prestrašili.

KRITIČEN POLOŽAJ TRŽAŠKE TRGOVINE V FAŠISTIČNI LUČI

Trst, v februarju 1935

Nočemo veljati za pristranske, neobjektivne in tendenciozne informatorje. O prometu v tržaški luki in o tržaški trgovini v povojni dobi bi lahko na podlagi uradnih statistik napisali obsežne razprave, katerih zaključki bi mogli biti samo negativni. Fašistom bi to seveda ne bilo prav. Zato prepustimo rajši avtorstvo negativnih zaključkov — fašistom samim, saj nam od časa do časa nudijo dovolj prilike za to. Upamo, da nam bodo vsaj to pot priznali... popolno objektivnost, kajti vir, iz katerega hočemo posneti nekaj negativnih ugotovitev o tržaški trgovini, je tudi to pot — glavno glasilo fašistične stranke za Julijsko Kraljino — »Il Popolo di Trieste«... In mi samo citiramo:

»Starih, podjetnih in na smelih inicijativah bogatih generacij je vedno manj, če že niso popolnoma izginile, in novi trgovski element se še ni hotel prilagoditi naraščajočim kulturnim potrebam modernega trgovskega življenja; predaja se rajši idealu podrobnega, a sigurnega dela, idealu omejenega zaslužka, ki ima pa vsaj videz neke gotovosti, kakor da bi se spuščal v poskuse reaktiviranja izvorov bogatstva in da bi še nove iskal da bi riskiral — pa čeprav z vso previdno opreznostjo — nova pota in nove organizacije, ki boljše odgovarjajo potrebam modernega mednarodnega prometa in ki niso prav nič zmanjšane vsled neutemeljenega strahu o negotovosti tradicionalnega zaslužka v primeru novih podjetij, ki ne morejo prav zato, ker so nova, nuditi gotovosti o tradicionalnih zasluhkih.«

Te besede je o trgovini genovske luke zapisal neki Sandro Strazza v rimskem »Giornale d'Italia« z dne 29. jan. t. Tržaški fašistični list »Il Popolo di Trieste« z dne 31. jan. t. porablja to priliko za zanimivo primerjanje položaja v obeh lukah. List odobrava kritiko genovskega pisca, ki jo prinaša dobesedno, dodaja pa s svoje strani glede položaja tržaške trgovine še te-le značilne opazke:

»Prinašamo dobesedno te ugotovitve, da še sami poudarimo, kako sta si... usodj obeh luk, tirenske in jadranske, na las podobni... Tako v Genovi kakor v Trstu ima skrčenje trgovine (!), ki se je pojavilo v povojnih letih, nedvomno iste vzroke. Tako v Trstu kakor v Genovi prevladuje odslej samo še tranzitni promet. Če stremi Genova po nekdanjem obsegu svoje trgovine, je težnja Trsta nedvomno ista.

Toda tako tam kot pri nas so razmere močnejše od volje in želja posameznikov.«

List ugotavlja nato da se je glasom uradnih poročil tranzitni promet v l. 1934 sicer za lae zboljšal, da pa kljub temu — vendar ni bilo zanimivost najmanjšega porasta v trgovini.«

»Popolo« se prav dobro zaveda, da tega zastoja in mrtvila v trgovini niso krivi tržaški trgovci vendar pa se o pravih vzrokih, ki so mu na jeziku in za katere ve tu že vsak otrok, najprej zelo previdno izraža:

»Smo še vedno pod vplivom posledic, ki nam jih je zadala svetovna vojna. Ona štiri leta moralnega in ekonomskega prevrata niso samo spremenila obraza Evrope in zanesla revolucije v kolonije in neodvisne države, ampak so obenem pretrgala stare trgovske zveze.«

Fašistični list pa preide takoj za tem iz te svoje prvotne rezerviranosti in brez ozira na levo in desno pogumno zapiše:

»Tržaški trgovci sicer že kako oddaje svoje blago po kraljevini, a ko gre za trgovanje s tujimi državami, vse odpove. Le poskusite danes n. pr. ponuditi, pa če tudi še tako povpraševano blago... recimo v Krakovu ali Kuanasu ali v Crnovicah, torej na tržiščih ki so bila nekoč klijentela Trsta! Danes je tu vse polno pregraj (če ne celo uvoznih prepovedi), ki ovirajo našo trgovino tako močno, da upade pogum še tako podjetnemu in vztrajnemu... Svet je poln sladkih besed: prijateljstvo med narodi, sodelovanje med narodi, varnostni pakti, pakti o gospodarski obnovi (list očitno aludira celo na... rimske sporazume o Srednji Evropi!) itd., a v resnici je treba prebrati, da žive narodi na polju trgovskih odnošajev v neprestanem konfliktu. Kakor zbori v nekaterih operah, ki stoje na mestu in vendar pojejo: »gremo, odhajamo«, tako se tudi na svetovnem odru slišijo neprestani podžigi k... »trgovanju«, »izvozu« in »sklepanju novih trgovskih vezi«, toda nihče se ne odzove, če ga razmere k temu ne silijo. Načelo o gospodarski avtarkiji pomenja v resnici konec trgovskih vezi, kadar je dejansko izjavljano; kontingenti in kompensirane izmenjave pa tvorijo samo navidezen (!) promet.«

Zdi se, da je fašistični list, ki so mu razmere v tržaški luki gotovo prav dobro znane, izlil prav vso svojo jezo na... meridajne faktorje. Zanimivo je, da se fašistično glasilo tako odkrito razburja nad ekonomsko avtarkijo drugih držav, ko je vendar fašizem načelo avtarkije stopnjeval do najvišjega vrhunca... Mussolini je v svojem uvodnem govoru k uredbi korpo-

UMRO JE FRANJO GORTAN OTAC MUČENIKA VLADIMIRA GORTANA

U svoji siromašni kućici u Bermu kod Pazina umro je dne 10. o. mj. otac prvog istarskog mučenika Vladimira Gortana, Franjo Gortan.

Patnjama ovog čestitog 76-godišnjeg starca nije bilo mjere, naročito zadnjih pet godina iza mučeničke smrti sina Vladimira. Živio je sam sa svojom ženom Katarinom, koja ima sada 74 godine, pa nije imao ni zadnje utjehe da vidi svoje sinove, koji se nalaze u slobodnoj domovini. Na samrti je saživao svoju djecu Ivana, Dragutina i Vinka. U

duhu se rastavljao s njima, a sastajao sa Vladimirom. Samo su dvije njegove kćerke, koje su udate u Pazinu, bile kod njega. Mnoštvo naroda otpratilo ga je na vječni počinak i odavajući počast ocu klanjali su se neznatom grobu Vladimira Gortana.

Smirenim ostacima Franje Gortana nek bude laka istarska zemlja, a njegovim sinovima naše saućesće. Njegovoj ženi Katarini, koja živi u vrlo teškim prilikama, želimo utjehu u gorkom životu.

NA PET LET KONFINACIJE

JE OBŠOJEN UČITELJ FRANC TRATNIK IZ ČRNEGA VRHA

Postojna, februarja 1935 (Agis). Sredi preteklega tedna je bil konfiniran za pet let France Tratnik, star pedeset let, po rodu iz Idrije. Imenovan je živel že nad 30 let v Črnem vrhu. Aretiran je bil že prve dni januarja in bi moral pred redno sodišče. Ker pa ni preiskavana ničesar dognala in je ostala v vsem brezuspesna so ga postavili pred konfinacijsko komisijo, ki ga je obsodila na pet let konfinacije.

France Tratnik je bil do leta 1924. nadučitelj. V zvezi z velikimi premeštvami v Italijo je bil tudi on premeščen v južne pokrajine, a se je raje odpovedal službi. Bil je poleg tega poslovodja Kmetijskega društva ter tajnik Hranilnice in posojilnice tega društva v Čr-

nem vrhu. Med ljudmi je bil zelo priljubljen, ker jim je v vseh stvareh rad pomagal in jim šel na roko, zlasti v sedanjih časih, ko se skoro nihče ne spozna v raznih davčnih in drugih zadevah, ki so v zvezi z občevarjanjem v oblasti. Bil je brez družine in je stanoval v župnišču skupno z župnim upraviteljem Filipom Kavčičem, ki je bil že lani konfiniran na pet let v Reggio Emilia. Tako so se oblasti odkrižale na lep način, ker ga niso mogle spraviti pred izredno sodišče zopet enega našega človeka. S tem pa je domača posojilnica in hranilnica ter kmetijsko društvo zgubilo izvrstnega organizatorja in upravitelja ter odprla pot fašističnemu komisarju in s tem tudi zadala tej gospodarski ustanovi smrtni udarec.

OBSOJEN ZARADI ŽALJENJA ITALIJSKE ARMADNE

Italijanski podoficir ki ne razume slovenščine obtožuje

Gorica, februarja 1935 (Agis). Josip Hočevar iz Velikega dola je bil obtožen pred sodiščem, ker je žalil italijansko vojsko. Do tega je prišlo tako-le:

Pred meseci se je vračal domov v družbi svojih dveh prijateljev iz gostilne razigrane volje. Domov grede so veselo prepevali in se razgovarjali o vsem mo-

gočem. Nasproti jim je prišel neki podoficir na biciklu. Ta je baje slišal, kljub temu da ni razumel slovenščine, kako Hočevar obrekuje italijansko armado. Ta je Hočevarja na mestu prijel in ga odpelal v karnar. Pred sodiščem je bil obsojen na eno leto zapor, kar pa mu je bilo odpuščeno zaradi amnestije.

DIJAK SLAVKO VIČIČ POD POLICIJSKIM NADZORSTVOM

Reka, februarja 1935 (Agis). — Pred mesecem smo poročali o nenadni aretaciji štirih dijakov v Trnovem in Ilirski Bistrici. Med štirimi aretiranci je bil tudi dijak Slavko Vičič. Vsi so bili po večdnevem zaporu v Koprju izpuščeni na svobodo pod raznimi pretnjami in grožnjami, o čemer smo tudi že poročali. Med tem kot so bili tri dijaki zaradi mladoletnosti oproščeni vsakih po-

sledic, je bil Slavko Vičič obsojen na policijsko nadzorstvo (ammonizione). Po tem nadzorstvu ne sme zapustiti svojega stanovanja pred sedmo uro zjutraj ne po sedmi uri zvečer. To pa je dijaka oviralo pri študiju, ker se iz Trnovega vozi z vlakom v Reko in je zaprosil komisarja za olajšavo, kar mu je tudi dovolil. Vendar pa je poleg ostalih treh vedno skrbno zasledovan, zlasti v vlaku in v šoli.

ZADNJE NAŠE HRANILNICE PREHAJAJO V ITALIJSKE ROKE

Posojilnica v Rihemberku dobila fašističnega komisarja

Gorica, februarja 1935 (Agis). — Izmed številnih denarnih zadrug in zavodov v Juljski Krajini, ki so zlasti prva leta po vojni lepo uspevali v svojih poslih, jih je ostalo le še nekaj. Med zadnjimi je Kmečka hranilnica in posojilnica v Rihemberku. Ta hranilnica je imela tudi svoj blagovni oddelek in je do zadnjega bila v slovenskih rokah. Spadala je med najstarejše in najtrdnjše domače gospodarske ustanove na Goriškem.

Pred nekaj tedni je bil nenadoma imenovan tej hranilnici komisar. Kot pravijo je to neki višji upokojeni oficir, ki stanuje v Gorici. Ta mož upravlja

po poleg rihemberške hranilnice tudi šempasko in neko v Brdih. O vodstvu, upravitelj in delovanju hranilnic, ki jih vodi ta mož, bi lahko marsikaj poročali. Zadrugarji nimajo nikakega vpogleda več v poslovanje svojih zadrug, ne vedo ničesar o stanju in položaju. Tako v šempaski hranilnici ni bilo razen nekaj sej v začetku, ko je nastopil ta komisar službo, več nobenega sestanka in seje, ne vodijo se več nikaki računi in letni obračuni. Šempaska hranilnica vsled tega seveda posluje zelo neredno. Neki gospodar, ki ima v njej vloženi par tisočakov ne more ničesar dvigniti, kljub večkratni zahtevi.

NEMŠKI LETAKI PO KRASU

Hitlerjanska propaganda med našim ljudstvom

Trst, februarja 1935 (Agis). Prve dni tega meseca je bilo po vsem Krasu in v okolici Trsta raztresenih mnogo letakov pisanih v slabi slovenščini. V letakih so hitlerjevci pozivali ljudstvo proti italijanski fašizmu in opozarjali nase, ki da edini lahko odrešijo ljudstvo izpod italijanskega fašizma. Pravili so, da so edino poklicani

vladati nad temi kraji, ki so bili njihovi in jim na krivičen način odvzeti. Če hočejo uživati svobodo in blagostanje, naj delajo z vsemi silami za osvoboditev in priključitev k Nemčiji. Kljub velikanskim varnostnim napravam, so se ti letaki razširili skoro povsod in ljudje so jih z zanimanjem čitali.

racij posebno podčrtal, da so korporacije instrumenti, sredstva do popolne gospodarske osamosvojitve fašistične Italije. Če je kdo tako močno prepričan, da lahko sam živi, zakaj bi se jezil na »nerazumevanje« drugih, ki delajo isto?... Še najbolj zanimivo pa je dejstvo, da uradno glasilo fašistične stranke v Juljski Krajini samo odkrito priznava, da so rimski sporazumi o obnovi srednje Evrope brez vsake dejanske vrednosti za Trst in njegovo trgovino, kajti »Popolo« pravi dobesedno, da taki sporazumi ustvarjajo samo videz prometa! Hvala Bogu, da je tržaški list končno vendarle iztisnil to težko priznanje na papir, kjer stoji zdaj črno na belem zapisano, in upamo, da se v bodoče ne bo na nas jezil, če bomo še kedaj pisali o »navidezem« prometu v Trstu...

»Popolo« torej ne zida nič več na rimske sporazume med Italijo, Avstrijo in Madžarsko! K sreči pa še ni popolnoma obu-

pal. Svoja izvajanja zaključuje s to-le perspektivo: »Želeti bi bilo, da bi splošno pomirjenje med narodi, ki se kaže na obzorju po rimskih sporazumih med Italijo in Francijo, pomenilo molčeče povabilo k evropskemu ali svetovnemu kongresu, ki naj dokončno likvidira vse politične in ekonomske ostaline svetovne vojne in z odpravo carinskih meja (!) spet uvede svobodo prometa (!), ki je bila skozi dolga stoletja za vse države jamstvo dela in napredka.«

Odkrito moram priznati, da že dolgo nisem čital tako sentimentalno-pacifističnih izljevov v fašističnem časopisu. Položaj mora biti v resnici težak, če gredo skozi strogo fašistično cenzuro celo besede o odstranitvi carinskih meja in... večji svobodi v trgovskem prometu. Pa se menda ja ne vračajo tržaški fašisti k — liberalnim principom, ki jih Duce obsoja? Br.

Delo posebnega sodišča v Rimu

Veliko antifašistov obsojenih.

Trst, febr. 1935 (Agis). — Pravo zrcalo današnjega stanja in protifašističnega gibanja v Italiji je brez dvoma posebno sodišče v Rimu. Iz njegovega delovanja lahko jasno razberemo razpoloženje italijanskega ljudstva in iz njegovega več ali manj uspešnega dela tudi vidimo vse bolne strani fašističnega režima. Bojazen, da bi fašizmu spodkopali tla, ga sili, da na vse načine skuša zatreti vsako kal upornega gibanja in obenem ljudstvo ostrašiti in mu pokazati vso svojo moč. V zadnjem času je posebno sodišče zelo pospešilo svoje delovanje, kar je predvsem znamenje, da upornost ljudstva z dneva v dan vedno bolj raste. Večje in manjše skupine antifašistov iz vseh pokrajin in mest države pričajo poleg tega, da ne gre tu za kako osamljeno protifašistično gibanje, ampak za več ali manj skupen spontan odpor italijanskega ljudstva. Teško pa bi bilo in nepravilno samo po teh nekaj primerih, ki jih spodaj omenjamo, presojati pravilno položaj na drugi strani pa bi bilo nemogoče slediti in beležiti vse procese, ki se z dneva v dan vrše pred tem sodiščem. Veliko število in lahko rečemo skoro večje kot onih, ki morajo prehoditi pot posebnega sodišča, pa je onim ki do njega sploh ne pridejo ali pa še čakajo nanj. Tako je zlasti precej naših ljudi v zaporih »Regina coeli«, za katerih imena le deloma vemo in ki čakajo že dolgo na proces. Iz spačenih imen, ki jih objavljajo časopisi pa čisto ne moremo ugotoviti, katere narodnosti so.

V zadnjih dneh so zlasti zbudili pozornost ti le procesi proti antifašistom pred posebnim sodiščem. Koncem januarja je bilo obsojenih dvanajst antifašistov iz Toskane. Najvišja kazen je bila dvanajst let, skupaj pa so dobili 76 let zapore. Zaradi amnestije sta jim bili odpuščeni dve leti, razen enemu, ki je bil že drugič pred tem sodiščem. Kmalu za njimi so bili obsojeni trije antifašisti iz Brescie na skupno 15 let. Dne 15. feb. pa je trinajst antifašistov iz province Taranto bilo obsojenih na skoro 73 let ječe.

ANTIFAŠISTIČKI MANIFESTI Šesdeset aretacija.

Milano, februarja 1935. — U Italiji se sve više širi antifašistička literatura i štampa. Naročito se širi antifašizam letacima. U Ternima je izvršeno oko šesdeset aretacija među tamošnjim radnicima zbog jednog manifesta, kojim se poziva radništvo, koje je u tom kraju strahovito iskorištavano i živi u bijedi, da ustane protiv ugnjetača. (Informazione Italiana)

NEMORALNI RAVNATELJ DIJAŠKEGA KONVIKTA »PRINCIPE UMBERTO« PRED SODIŠČEM

Vzgojitelj obdolženi nemoralnih dejanj.

Gorica, feb. 1935 (Agis). — Lansko leto v septembru smo obširno poročali o ukrepu oblasti, ki so bile prisiljene zapreti znani dijaški konvikt »Principe Umberto«, v Gorici, ki je bil namenjen v prvi vrsti raznarodovanju, radi razburjenja javnosti, ki je postajalo vedno večje. Dolgo časa so namreč prihajale iz zavoda in krožile po zavodu vesti, ki so spravljale vzgojitelje v jako čudno luč. Ko pa je več gojencev obolelo ni bilo mogoče oblastem stati ob strani in izvedle so obširno preiskavo, katere rezultat je bil, da so aretirali ravnatelja in prefekta, ter zaprli zavod. Ravnatelj zavoda bivši »kolonel« laške vojske Henrik Errani iz Milana, in Ivan Cescutti iz Arte sta prišla pod obtožbo radi homoseksualizma, drugi pa je bil obdolžen, da je Erraniju pomagal spraviti na kriva pota preiskavo in da je dokaze o kaznivih dejanjih skušal uničiti ter radi krivega pričanja. Dne 15. t. m. se je pričel pred tržaškim sodiščem proti obema proces, ki bo trajal predvidoma tri dni, in se bo vršil pri zaprtih vratih.

VSOKE KAZNI RADI TIHOTAPSTVA

Postojna, februarja 1935 (Agis). Pred tržaškim sodiščem so bili obsojeni Ivan Penko, Franc Šabec in Josip Čuček iz Postojne vsak na 7.200 lir denarne kazni. Omenjeni so lansko leto skrivaj spravili iz Jugoslavije v Italijo nekaj konj, za katere je sedaj predpisana v Italiji velika carina, zato so tudi kazni, ki se izrekajo za take prestopke zelo visoke.

Jugoslavenske istarske občine utjeravajo od Italije zaostale dugove

Zagreb, februarja 1935. — Na zasjedanju banskog vijeća u Zagrebu prošlih dana bilo je govora i o visokim oštetama, koje Italija još uvijek duguje nekojim općinama Jugoslavije, koje su ranije pripadale Istri, za oduzete šume. Tako se za šume općine Studeno ima dobiti od Italije 800.000 lira, a Kastav potražuje od Italije za šume preko 2 milijuna lira. Zastupnici tih općina su naglasili, da su konvencije o likvidaciji tih pitanja već ratificirane od jugoslavenske i talijanske vlade, pa bi trebalo požuriti da Italija isplati određene oštete.

Drusus i Augustus

PRVI U BOZENU — DRUGI U PULI

Mussolinijeva odluka da u Bozenu zba- ci spomenik njemačkog pjesnika Waltera von der Vogelweida, i da u njegovo mjesto postavi rimskog vojskovođu Drususa »sim- bola pobjede Rima nad Germanima«, izazva- la je u njemačkoj štampi veliko negodova- nje. I ostala strana štampa se bavila tim događajem, a poznati francuski publicista Charles Loiseau piše u »L'Echo de Belgrade« od 13. o. m. dugi članak o tome. G. Loiseau spominje tom zgodom i naš nar- od pod Italijom, koji da se nalazi u sličnom položaju kao i Južniotiroli, a na koncu član- ka ironizira Talijane i zaključuje napome- nom da će spomenik Waltera von der Vogel- weida svršiti u bečkom muzeju, ali da ta- mo neće ostati dugo vremena, jer će se — vratiti natrag u Bozen na svoj pjestol.

U Bozenu će, dakle, stajati Drusus, da čuva Brenner od Germana. Ali Mussoli- niju nije to bilo dosta, pa je iz- vikao iz muzeja i cara Augusta, i poslao ga Pulu.

»U Puli je nastalo na tu vijest silno odu- ševljenje«, piše »Corriere istriano« od 15. o. m. Preko pet stupaca piše taj list o tom »velikom« događaju, pod ovim karakteristič- nim naslovima:

— Veličanstveno priznanje romanstva Istre — Duce daruje Puli kip imperatora Augusta — Nj. Ekkeleza prefekt i općinski komesar izrazili su šefu vlade radost i zah- valnost Pule »mile kleri Rima« —

Prefekt Cimoroni je izdao o tom doga- đaju službeni komuniké i poslao je tele- gram zahvalnosti u ime cijele Istre Musso- liniju. Općinski komesar D'Alessandro je poslao isto takav telegram Duceu, u kojem kaže, da se tim darivanjem Augustove statue može dokazati »kako je voljom fašističke vlade Pula ponovno vezala svoje tra- dicije uz neodoljivi sjaj i veličinu Rima«. Taj D'Alessandro je osim toga poslao i pre- fektu Cimoronu (iz Pule u Pulu) telegram, u kojem mu zahvaljuje na brizi za Pulu, jer da bez njega ne bi taj imperator August bio došao u Istru.

»Corriere istriano« tumači svojim čita- oćima značenje Augustove. Kaže da je Au- gust pobjedio nepokorne Japide i Liburne i podvrgao ih Rimu, pa da se od tada mletač- ke Alpe zovu, u njegovu čast, Julijske Alpe. Prema tome bi August bio sim- bol nepovredivosti talijanske istočne granice kao što je Drusus postao simbolom stalnosti sjeverne granice prema Nijemci- ma. I Augustov i Drusov kip imaju na taj način neku vrst političko-vojničke misije da čuvaju »osvojene« granice i da opominju i prijete susjedima, koji bi eventualno za- željeli da pogledaju preko te granice da vide što se to radi sa njihovom braćom, koja su po nesreći ostala pod vlašću »potomaka« Drususa i Augusta.

»Genijalna« ideja, koja može da se rodi samo jedanput kroz istoriju. Jer dok nove rimske »legije« pod svojim orlovima i fasci- ma idu da osvajaju carstvo u Africi i da po- nesu »civilizaciju« u »divlju« Abesiniju, dol- le će Drusus čuvati Brenner od »barbara« iz Germanije, a Augustus Julijske Alpe od »divljih« Vanda, Panonaca i Balkanaca. A »legije« će u punom broju moći da se oku- paju na izvoru Nila, bez straha da će »Van- dali« zapaliti Rim. Jer Drusus i Augustus su dobri čuvari.

*

»ČASU MEDA

još niko ne popt, ko je kapljom žuč i ne začini rekao je vladika Rade u »Gorskom Vijencu«. To isto se događa i nesretnim građanima sretnoga grada Pule, jer u isto vrijeme dok puljski »Corriere istriano« objavljuje ogromnim slovima da je Pula dobila kip cara Augusta i da je tim darom Duceovim Pula postala »najdraža kći Rima« (Pula kao grad, a ne puljski građa- ni), u tom istom broju, ispod članka o Au- gustu, tuži se »Corriere istriano« da je Pula pod današnjim Rimom zapostavljena. Radi se o ovome:

»Compagnia Italiana Turismo« napravila je program i raspored za izlete stranaca preko ljeta, ali po tom rasporedu nije niti jedan izlet predviđen u Pulu. Stranci će dolaziti na Brione, u Opatiju, u Trst, ali u Pulu ne. Puljsko društvo »Pro Pola« je protestiralo, ali uzalud. U Puli su čak jedan stari brod preuredili u hotel i privezali ga uz obalu kako bi namamili strance, ali »bra- ča iz Rima« ne znadu ni za Pulu ni za tu »Belonu«.

»Corriere« protestira, ali u tom protestu nema zaključka, pa mu ga mi nadodajemo. Taj zaključak bi glasio:

— Hvala vam za Augusta; naš grad je sretan što ga ima, ali mi, nesretni građani Pule, voljeli bi da vidimo kakav šiling, pen- go ili marku, nego sve kipove starih i novih Cezara i Augusta.

ŠPANJA ISPOROČILA ITALIJANSKEGA POLITIČNEGA BEGUNCA

Po znanih revolucionarnih uporih u Španiji je vlada zelo ostro nastopila proti upornikom, s posebno strogostjo proti tuj- cem, ki so se takrat mudili v krajih, kjer so bili upori. Tako je španska vlada na zahtevo Italije izročila antifašista Bru- zija Pavsa. Omenjeni je emigriral že pred več ko desetimi leti. Bil je v Franciji, Bel- giji in drugod. Že prej se je fašistična vla- da trudila, da bi izposlovala njegovo eks- tradicijo, vendar brez uspeha. To se ji je sedaj posrečilo — (Agis).

GROZNE METODE MUČENJA SLAVENSKE DJECE

DJECA KOJA PJEVAJU HRVATSKE NARODNE PJESME MORAJU LIZATI ŠKOLSKI POD

Mune, februara 1935. — Prošle go- dine smo pisali kako su kod nas ovdaj- nje vlasti osnovale dječji vrtić za lakše odnarođivanje naše djece. Ali pokazao se za njih vrlo loš rezultat, jer naša djeca zato ne mare, nego moramo sa zadovoljstvom konstatirati da naša dje- ca i dalje pjevaju naše domaće narod- ne popijevke. Naše narodne popijevke užasno smetaju ovdajšnjim školskim na- stavnicima u našem selu i izumili su jednu vrlo sramotnu kaznenu metodu. Kada netko od ovih fašističkih nastav- nika, kojih imamo šest, uhvati našu djecu po selu da pjevaju dobro ih za- pamtli, i kada djeca drugog dana dodju

u školu, ovaj ih kulturni nastavnik ka- zni kaznom, koja ne doliči niti životinji a kamo li maloj djeci. Na podu školske sobe načini jedan četverokut širok i dug 25 cm kredom i djeca moraju pred njim i pred ostalom djecom ovaj pro- stor lizati jezikom i ne smiju se dignuti prije nego je ovaj prostor polizan i opran jezikom. Mi se zgražavamo nad ovom metodom, ali si ne možemo po- moći. Držimo da se ovakva nešta ne događja niti kod divljih naroda, koji žive po prašumama, a kamo li u jed- noj takovoj državi sa tako visokom kul- turom kao što je ova pod koju smo mi nesretnici potpali.

FINANCIJSKI STRAŽARI ZAVADJAJU NA KRIUMČARENJE

DA BI MOGLI KAŽNJAVATI NAŠ NAROD I ODUZIMATI ZEMLJU SLOVENSKOM SELJAKU

Golac, februara 1935. — Nekako u novembru mjesecu prošle godine mi smo vam bili javili o aferi sa šverca- njem kave iz riječke slobodne zone, u kojoj su sudjelovali osim naših siroma- šnih ljudi, koji su si time prehranjivali i izdržavali svoje familije, i nekoji fi- nansijski funkcioneri, koji su nas i naš narod upućivali kako da radi i komu da robu nosi i prodaju. Nama je ova afera vrlo sumnjiva, a u njoj vidimo i jednu političku pozadinu. Svi oni upleteni fi- nansijski stražari, a i njihovi funkcioneri nisu bili otpušteni iz službe, nego su samo premješteni na drugo mjesto, gdje će nastojati da ponovno naš nar- od upropašuju. Koliko smo mogli do- znati svi stražari, a i marešjalo, pre- mješteni su u blizinu Gorice. Nadomje- stili su ih drugi, koji su podijelili letake sa napisom: »Čuvajte se kriumčari, jer ćemo vas ubiti!«

Ubili su doista naše selo i naš narod ekonomski i materijalno, tako da je na- še selo potpuno van upropašteno. Vidjeli su ti naši krovopije da nas čiče ne mogu duševno uništiti i pridobiti za sebe, pa

su poduzeli metode zlikovaca. Danas se naših ljudi nalazi što u bistrickim i što u riječkim zatvorima preko 50 osoba, među kojima se nalazi i nekoliko žena i djevojaka i od kojih nije nijedan sa zatvorom manje od 5 mjeseci, a ima ih koji su kažnjeni i po par godina. Od svih ovih nijedan nije oslobođen globe nego je svaki globljen, a najmanja je globa 800 lira. Nekojima su globe tako visoke, da ih upće neće ne samo oni, nego ni njihovi unuci moći da isplate, jer prelaze svote od preko 10 hiljada li- ra. Mnogima su već zaplijenili i prodali zadnju kravu, a i druge stvari koje su našli. Mnogima su zaplijenili i živežne namirnice. Spomenut ćemo od ovih ne- koje: Ivanu Mamiloviću zvanom Šafar i Blažu Magliču zvanom Brgant zapli- jenili su i zapečatili i ono malo krum- pira što su imali da si kroz zimu pre- hrane djecu, a imaju svaki po sedmero djece.

Uvjereni smo, da bezdušnost naših gospodarara ne će ostati samo kod ovoga, nego da će poseći i za svim našim ima- njima i naš narod istjerat sa djedo- vine.

ŠESTA GODIŠNJICA SPORAZUMA IZMEDJU VATIKANA I MUSSOLINIJA

U Italiji je proslavljena godišnjica lateranskog sporazuma

Dne 11 februara pada godišnjica pot- pisa Lateranskog sporazuma. Ove go- dine je prošlo šest godina otkako su se Vatikan i fašistička vlada sporazumjeli. I ove godine, još srdačnije nego ranijih godina, proslavljena je u Italiji ta ob- ljetnica. Fašistički su listovi pisali o ve-

likom značenju tog sporazuma i o har- moniji, koja danas vlada izmedju jed- nog i drugog Rima... S naročitim je naglašavanjem te saglasnosti pisala fa- šistička štampa Julijske Krajine, gdje je saradnja Vatikana i fašizma najočiti- ja. Mi se sjećamo potpisa Lateranskog sporazuma s naročitim osjećajem.

V DUHU LATERANSKEGA PAKTA

Margottijeve posebne naloge

Nova poklonitev nadškofijskih zastopnikov Katoliške akcije fašističnim oblastem

Gorica, u februarju 1935. Za cerkveno politiko v goriški po- krajini je značilno, da je te dni goriški nadškof Margotti, ki se je po svojem nastopu že ponovno poklonil vsem fa- šističnim veljakom, in jim na nedvou- men način tolmačil željo po čim tes- nejšem sodelovanju cerkve s političnimi oblastmi, tudi v izpolnjevanju posebnih obmejnih nalog fašistične Italije smatral za potrebno, da odpodlje še posebno deputacijo k prefektu Introni in pokrajinskemu fašističnemu tajni- ku Luraschiju, da se jima še posebej poklonil v imenu italijanske katoliške akcije.

Kakor javlja fašistična štampa de- putacija je razložila obema fašistični- ma predstavnikoma program te akcije v tem letu in namene, ki jih hoče do- seči v najbližji bodočnosti, tako »s po- sebnim ozirom na potrebe te ob- mejne cone, kakor tudi v splošno dobro cerkve in domovine«. Deputacija je še prav posebno podčrtala voljo ka- toličkega klera (italijanskega seveda) po čim tesnejšem sodelovanju cerkve- nih in političnih oblastmi na vseh poljih. Kakor poročajo fašistični listi, sta pre- fekt in fašistični tajnik sprejela »z vid- nim zadovoljstvom to spontano poklo- nitev« in »izrazila svoje veliko veselje nad izjavo zastopnikov katoliške akci- je, da žele vidno in uspešno sodelovati s fašističnimi oblastmi pri obnavljanju vseh moralnih vrednot, zlasti pa pri delu za popolno civilno ujedinjenje vseh italijanskih državljanov...«

Naj samo še pripomnimo, da se je deputacija, ki jo je v imenu nadškofa Margottija vodil podpredsednik Kato- liške akcije don Monti, poslovala od fa- šističnih veljakov, kakor se spodobi po lateranskem sporazumu: s fašističnim dvigom roke. Tudi ni brez pomena, da je fašistično časopisje to okolnost še posebno podčrtalo.

*

VELIKA KATOLIČKA MANIFESTACIJA U ZAGREBU

U nedjelju 17. o. m. proslavljen je u Zagrebu Papinski dan velikim zbo- rom. U velikoj dvorani Zagrebačkog Zbora našlo se na okupu od 15 do 20

hiljada ljudi, kako javlja »Hrvatska Straža«. Održani su veliki govori o zna- čenju proslave. Prof. Petar Grgec go- vorio je o velikoj ličnosti Sv. Oca Pa- pe Pija XI i medju ostalim je rekao:

»Čast Tebi, koji braniš osobnu slo- bodu svakoga pojedinca kao bitan pred- uvjet moralnog života! Čast Tebi, koji i danas učiš, da glavna pokretna snaga napretka nije ni fizička sila ni duboka učestnost, ni genijalna izumiteljska spretnost, nego sveobuhvatna ljubav, koja mora biti ne samo u teoriji nego i u praksi jednaka i prema sinovima najvećih evropskih naroda kao i prema pripadnicima crne, žute ili koje druge rase! Čast Tebi, koji kao glavni pred- stavnik moralnih elemenata čovjeka dr- žiš uvijek visoko u cijeni kategorički imperativ kršćanstva: Ne poništavajte osobnog dostojanstva ni osobne slobode čovjeka, kojemu je udario najveću cijenu, upravo božansku i vječnu cijenu Isus Krist, Spasitelj svijeta po svo- joj nauci, po svojoj prolivenoj krvi i po neiscrpivoj rizičnoj milosti. Kao oso- ba odgovara čovjek za svoje čine, kao osoba ima pravo da stvara slobodne od- luke, kao osoba pozvan je da živi u vječnoj sreći.«

Dalje je govornik rekao: »Znamo cijeniti te velike moralne faktore, jer nam je povijest zabilježila, da je radi njih bila ukinuta i najveća ljaga staroga vijeka, naime ropski si- stem. Zacrvenila se zemlja od prolive- ne krvi različitih Spartaka, koji su htjeli oružjem u ruci da donesu slobodu robovima. Oružje je zatajilo, ropski je sistem bio i dalje ostao. Ali je sada došlo kršćanstvo, koje je učilo, da i rob ima svoje osobno dostojanstvo, da i rob ima pravo na svoju obitelj, da nije dopušteno otimati ni ropskoj djeci njihove roditelje, i iz toga se bez sile, bez krvi, bez ustanaka i revolucija razvilo ukidanje ropstva.«

Govorio je još dr. Protulipac o Ka- toličkoj akciji i njezinoj zadaći, a na koncu je održao veliki govor nadbiskup koadjutor dr. Štepinac. Očekivali smo, da ćemo čuti bar ne- što o stanju Jugoslavena pod Italijom i o progonu naših svećenika i jezika u crkvama...

Peta obljetnica bombe u „Popolo di Trieste“

Dne 13 februara prošla je peta go- dišnjica od bombe, koja je eksplodirala u redakciji fašističkog lista »Popolo di Trieste«, a zbog koje su bili osudjeni Miloš, Bidovec, Marušić i Valenčić na smrt strijeljanjem. Ove god. je taj da- tum komemoriran od fašista s naročitim ceremonijama pred spomen-pločom u redakciji »Popola« u čast poginulom Guidu Neriju. Izrečeni su govori, u koji- ma se ponovno vulgarno oskrvnjavala uspomena naših mučenika.

VREMSKA DOLINA GOSPODARSKO UNIČENA

Propad trgovine in obrti ter prezadolženost kmetij

Postojna, februara 1935 (Agis). Vremška dolina je bila včasih znana po svojih lepih gospodarstvih, dobro urejenem poljedelstvu in sadjarstvu. Kot vsekana v kamenit Kras je dolina polna zemlje in namaka jo znana Reka. Vedno je pomenila Vremška dolina, rekli bi lahko blagostanje in veselje. Danes o tem ni več govora. Isti gospodarski položaj kot drugod po naših krajih je tudi tukaj. Ista prezadolženost, isto pomanjkanje in isti obup. Morda je tu v gotovem oziru položaj še slabši, ker so ljudje vedno upali, da se bodo časi spre- menili in da bodo lahko poplačali svoje dolgove, ki so jim v tem upanju rasli. Za razliko od drugod pa so tu glavni upniki domači trgovci. Ti ne morejo izterjati od kmetov in manjših obrtnikov velikih vsot, ki segajo pri nekaterih do 200.000 lir. Ta vsota za našega trgovca tudi večjega ni malenkost, zlasti v tem času ko tudi nad njega pritiskajo njegovi upniki. Nekdaj le- pa posestva ob vodi z mlini in žagami so gospodarsko popolnoma uničeni. Žage po večini stoje, dočim meljejo zelo malo, davki pa in občinske doklade so zelo velike. Manjši kmetje, ki jih je največ, pa žive kot v časih, ko so jim gospodarili grofje. Slad- kor, sol, celo žgalice so ponekod že zelo redka prikazen.

V to mrtvilo pa je kakor zneba padel — »dopolavoro«, največja fašistična »kul- turno-vzgojna« organizacija. Prinesla je našim ljudem v Vremški dolini odrešenje. Ko so prišli nad dolino hudi časi, so tudi Vremci, ki so bili znani veseljaki, prenehali s tem in opustili celo svoje tradicionalne plese. »Dopolavoro« pa, ki je ustanovil v vsaki vasi, čeprav niso med seboj odda- ljene mnogo nad četr ure, svojo podruž- nico, zbral za lokal kako gostilniško sobo in kot glavni inventar pripeljal s sabo — gramofon. Tako se zdaj Vremci vrte vsa- ko nedeljo, »dopolavoro« pa poroča svoje- mu paši Graziliju v Sežanu, da je vse v redu in da so ljudje zadovoljni. V organi- zaciji morajo biti vsi, kar se zlasti strogo in natančno ugotavlja v slučaju kakih več- jih fašističnih manifestacij, ki se vrše na- vadno v Divači ali pa v Sežani. Ljudje mo- rajo ob takih prilikah v potrdilo svoje ude- ležbe izročiti na kraju, kjer se vrši ma- nifestacija kontrolne listke, ki jih dobre pri domači organizaciji in tako kontrolirajo, kdo se je in kdo se ni udeležil prireditve. Da se izognejo sitnostim in neprilikam, ki obstoje večkrat tudi v denarnih kaznih, se vsi raje mirno udeležijo, čeprav se jim zdi vse skupaj zelo smešno in neumno. Kdo bi mogel zbrati in napisati vse one zafrakcije in zabavljanja, ki gredo ob takih prilikah na račun prireditve. Zlasti se jim zdi sme- šna polava proslulega Grazilija, ki se vedno postavlja in skuša v svojih nastopih posnemati Mussolinija. — Drugače je po- ložaj v dolini miren in ni nikakih večjih dogodkov. Znani premogokopni rudnik po- čiva in ni slišati niti običajne rudniške si- rene, ki so jo bili sicer vajeni. Ljudstvo je brez slovenskega časopisja, italijanskega pa ne razume in zato se pletejo z dneva v dan vsemogoče gevorice. Negotovost in ne- jasen pogled v bodočnost pa spravlja ljudi iz ravnotežja.

JAVNA DELA V TRSTU IN DELAVSTVO

Trst, februara 1935 (Agis). Z veli- kimi javnimi deli, to je s podiranjem stare- ga dela mesta in z zasipanjem Veliškega kanala nadaljujejo. Kanal so zasuli že sko- ro nad polovico. Toda pri tem ni važno zasledovanje dela v posameznosti kolikor vprašanje zaposlitve brezposelnih. Že takoj moramo naglasiti, da zlasti najbližja tržaška okolica nima od del ničesar in da so zaposleni v prvi vrsti priseljenci iz no- tranje Italije in Furlani. Še druga značil- nost pa je v tem, da ne pride pri teh delih v poštev boljši kamen in marmor iz Na- brežine in Repentabra, ampak ga dovažajo iz Carrare in drugih delov Italije. Ljudje se z začudenjem sprašujejo, češ kakor da ne bi bilo pri nas dovolj kamena in dru- gega takega materiala dovolj na razpolo- go. Ni čuda, da je nabrežinska kamnoseška industrija popolnoma propadla in so pred kratkim morali lastniki največjih podjetij zapustiti celo svoje domove. V vseh revir- jih pa vlada popolu mir, železne konstruk- cije in druge naprave pa rjave.

Obupne razmere v naših vaseh

Gorica, februara 1935 (Agis). — V kako slabem položaju se nahaja dan- es naše gospodarstvo, zlasti pa naše kmetije nam dokazuje brez števila slu- čajev ki povedo ob enem, da ne more imeti naš kmet nobenega upanja več v kakšno rešitev. V vasi Gradišče nad Pr- vačino sta bili pred kratkim razpisani dve dražbi več, kot je v vasi hišnih šte- vilk.

NAČELO NARODNOSTI I PITANJE MANJINA

Predavanje Dragovana Šepića u Istarskom akademskom klubu

Na prvom članskom sastanku, dne 8 februara održao je kol. senior Dragovan Šepić u klupskim prostorijama ovo veoma uspješno predavanje. Predavač je ovako započeo:

»O načelu narodnosti je potrebno govoriti s više razloga. Prije svega radi toga, jer proces narodnog srednjivanja Evrope nije još dovršen i prema tome narodnostno načelo igra prvorazrednu političku ulogu, zatim radi toga, jer je ono od temeljne važnosti za poznavanje manjinskoga pitanja koje u stvari nije drugo nego ostatak nerješena pitanja narodnosti, zatim nastavlja: Načelo narodnosti je jasno. Ono se izražava parolom: jedna država, jedan narod! Zato je to načelo jasno u svom traženju da svaki narod dobije svoju državu i svaka država svoj narod, ipak se ono primjenjuje vrlo različito i suprotno. Dobro je radi toga poznati izvorne tendencije toga načela. Načelo narodnosti proizlazi iz priznanja narodne suverenosti, a ova opet iz misli o ličnoj slobodi ljudi, koju propovijedaju racionalisti XVIII vijeka. Ta filozofija je našla vidnoga odraza u deklaracijama franc. revolucije koja je proglasila narodnu volju suverenom. Narod ima pravo da ruši onu vladu koja ne odgovara njegovoj volji. Iz te misli radja se načelo narodnosti, koje unosi narodnu volju kao odlučan faktor i u međunarodnu politiku. Francuski revolucionarci vežu usko to načelo s idejom slobode i s demokracijom. Utjecajem francuske revolucije ili reakcijom na Napoleonove vojne, budi se u evropskim masama nacionalna misao, ali se ona ne veže uvijek s demokratskim tendencijama. Romantizam ističe nejednakost naroda i njihov osebniji karakter. Narodi dolaze do svijesti ne kroz poštovanje ljudske volje i slobode već kroz razlike koje ih dijele od ostalih naroda.

Predavač prikazuje dalje u kratkim crtama preporod naroda u XIX vijeku i njegove tendence. Narodnostno načelo igra sve uplivniju ulogu u međunarodnoj politici i konačni razvoj toga načela pokazuje se u pravu samoodređenja naroda koje proglašuju saveznici za svjetskoga rata. Velika je mana mirovnih uvovora što nisu proveli načelo narodnosti bar onđe gdje se to moglo i tako se one granice koje nisu u skladu s narodnim načelom smatraju provizornim. Ustanovila se zaštita manjina, ali ona ne može da zapriječi dalji razvoj narodnoga načela. Niti manjine uzimaju zaštitu manjina kao definitivno rješenje pitanja narodnosti, a niti države. Nacionalne manjine nužno tendiraju svojoj nacionalnoj državi. Kad kažemo nacionalne mislimo na manjine zadojene nacionalnim duhom a ne samo jezične manjine. Da su sadašnje manjine u Evropi tek jezične, pitanje manjina ne bi se postavljalo u takvoj akutnosti. Mavne osjećaju da je organski vež između njih i njihove države-majke prekinut i neka fatalna sila ih tjera da uspostave tu vežu. Moderna nacionalna država nije opet »Nachtwachterstaat« 18 vijeka, ona nije neka apstrakcija nezavisna od naroda, ona je organski povezana s interesima i s kulturom vladajućega naroda, ona želi da njen narod bude homogen i te se njene tendence sukobljavaju s tendencijama manjina. U tome je organska slabost manjinske zaštite. Načelo narodnosti je življe nego ikad i države idu svim silama da primjene njegov zahtjev za identičnošću naroda i države. Kao što to načelo sugerira državama asimilaciju, tako ono navodi manjine na irendentizam. Dok ne bude proces nacionalnoga ujedinjenja dovršen, dotle će i manjine gledati na međunarodnu zaštitu kao na provizornu mjeru koja ima da sačuva njihov karakter »do boljih vremena« i države će nastojati usuprot obaveza, da asimiliraju manjine. Do toga dolazi zato što se usko veže pojam naroda s državom.

Predavač ulazi u analizu pojma: narod i iznosi objektivne i subjektivne teorije o narodu. Objektivne teorije se zovu i materijalističkim budući drže da se već u našem organizmu nalaze ideje koje se razvijaju u kulturi. Među tim teorijama je najvažnija rasistička koja hoće da razazna narod po izvjesnim anatomskim sličnostima. Posljedice toga naziranja su cd političke važnosti budući s jedne strane hoće dokazati primat jedne rase odnosno jednoga naroda kao što to čine hitlerizam, dok s druge strane dovode do preziranja narodne volje. Mnogi njemački pisci zauzimaju stajalište da netreba pitati narod već znanost kojoj narodnost pripada izvjesna manjina.

Država ima pravo dati narodu njegovu »pravu« individualnost i protiv njegove volje. Suprotno stanovište od njemačkoga rasizma zauzimaju demokrate koji ističu važnost narodne volje i njegove svijesti. Renan veli za narod da je to »jedna velika duhovna solidarnost«. Prave granice naroda su one koje postavlja narodna volja. Razlike u shvaćanju naroda dovode do oprečne primjene načela narodnosti. To načelo je još uvijek u razvoju i uz sadašnju organizaciju država i savremenim nacionalizam ne može se riješiti pitanje manjina nego asimilacijom ili otepljenjem. Međunarodna zaštita manjina može samo usporiti tempo te asimilacije odnosno odložiti čas otepljenja. U sa-

Devetstosedamnaeste Italija se odricala Julijske Krajine

ITALIJA JE TRAJILA SEPARATNI MIR S AUSTRIJOM I ZADOVOLJAVALA SE ONDA SAMO SA TRENTINOM

Važna interesantna otkrića iz Lloyd Georgeovih uspomena

Zagreb, 20 februara 1935. Nedavno su izišli memoari velikog britanskog političara i državnika Lloyd Georgea. Nekoji detalji iz tih memoara će interesirati i čitatelje našeg lista, jer se radi o događajima koji se odnose na Italiju a u vezi su i s našim krajevima, s Julijskom Krajinom.

Lloyd George naime govori u svojim memoarima i o poznatoj akciji Austrije za separatan mir s Antantom. No on spominje također i ponudu koju je Austriji učinila Italija, za poseban mir. Lloyd Georgeovi memoari otkrivaju i o jednoj i o drugoj akciji interesantne i važne detalje, koji su od to većeg značaja, pošto ih iznosi autoritet jednog Lloyd Georgea, koji je gotovo čitavo vrijeme rada igrao vodeću ulogu u Antanti kao ondašnji ministar i ministar predsjednik Velike Britanije. I jedna i druga akcija su za nas od interesa, posebno, naravno ova druga, ponuda Italije Austriji za poseban mir. Evo kako su tekle obe akcije:

Akciju Austrije za mir s Antantom vodio je u početku 1917. godine princ Siksto Burbonski, brat Zite Habsburg, kao posrednik bečkog dvora, bolje rečeno Karla Habsburg i njegove žene Zite. Princ Siksto kad je dobio poruke iz Beča, pokušao je diskretno povesti pregovore. Akciju je proveo preko Pariza.

Kako je poznato prve izmjene mišljenja između Austrije i saveznika tekle su relativno povoljno. Specijalni Lloyd George, kao i katolički raspoloženi krugovi u Francuskoj, koji nijesu nikad tajili svojih simpatija za Habsburge, bili su puni nade. Saveznici ozbiljno vijećaju o austrijskoj ponudi, smatraju je povoljnom bazom za pregovore. U polovici travnja 1917. održaje se u St. Jean de Maurienne specijalna povjerljiva konferencija između Ribota, Lloyd Georgea i talijanskih državnika.

Italija voći na toj konferenciji oštru opoziciju, ne zadovoljava se s austrijskim ponudama. Ipak barun Sonnino nije pored sve svoje oporbe a priori nesklon pregovorima; Britanija i Francuska vrše diskretnu pritisu na Italiju, upozoravajući je da ne može tražiti od Austrije preko onoga što su talijanske armade mogle osvojiti. Trst je najvažniji zahtjev Italije. A Trst talijanska vojska prema dotadanjim iskustvima ne može osvojiti.

Pregovori su i dalje bili u toku, ali na jednom dolazi u njima do preokreta; Austrija je postala nepopustljiva. Pregovori, koje je vodio princ Siksto postajali su za Austriju manje privlačivi, jer je Austrija u međuvremenu dobila šest ponuda za separatan mir.

Tri su bile s ruske strane, a od ostalih triju ponuda antantinih država jedna je bila od Italije.

Beč je po tome vidio da niti na strani Saveznika nije sve u najboljem redu, zato počinje obuzdavati pregovore koje je vodio princ Siksto.

Princ Siksto u svojoj knjizi (Ponuda separatnog mira) — kaže »Obzor« — tek uzgredno se dodiruje te talijanske ponude. Spominje grofa Revertera, koji je došao u Švicarsku kao pouzdanik Italije, da stupi u vezu s austrijskom diplomacijom — očito je princu Sikstu bila dobro poznata u detalje ta talijanska akcija. Ali i on šuti o njezinim potankostima.

Lloyd George, govoreći o toj talijanskoj ponudi separatnoga mira Austriji prilično je diskretno, ali ipak otkrio je mnogo toga što omogućuje prilično točno rekonstruirati događaje. Ponuda za separatan mir s talijanske strane uslijedila je mimo znanja i iza leđiju talijanske vlade, u kojoj je najjači čovjek bio intervencionista barun Sonnino.

Autori te ponude za separatan mir bili su tadašnji talijanski generalni štab i sam talijanski kralj. Akciju su odobrili i podpirali Giolitti i Tittoni. Tadašnji generalisimus talijanske vojske Cadorna izgubio je vjeru u mogućnost pobjede.

Lloyd George, koji je u nekoliko navrata na konferenciji savezničkog vojnog vodstva imao prilike sastati se s Cadornom, ne daje o njemu kao vojskovođi pozitivnu ocjenu. Cadorna bio je po sudu Lloyd Georgeovom strateg teoretičar, vječni kunkator, vojskovođa bez organizatornih sposobnosti i bez fantazije.

Cadorna bijaše uvjeren da će centralne vlasti pobijediti i da Italija treba spasavati što se spasiti dade

— njezina vojska da više ne može računati na pobjedu, tim više što ostali saveznici, naročito Francuzi, fascinirani idejom prodora njemačke fronte u Francuskoj, ne pokazuju ni malo volje za stvarnu materijalnu pomoć. Predviđanja Cadornina nijesu bila neosnovana. Caporetto (Kobarid je ime mjesta, ali Caporetto je — specijalan pojam iz talijanske historije... op. ur.) je

dašnjem uredjenju Evrope ne može se predvidjeti mirno, čovječno i definitivno uredjenje manjinskoga pitanja.

Koje nade ima Evropa da goji obzirom na rješenje pitanja narodnosti? Sve njene nade se, nažalost, moraju temeljiti tek na promjenljivosti svega što je ljudsko. Treba

dokazao ispravnost njegovoga gledanja. Samo Caporetto je ujedno otkrio savezničkom vojnom vodstvu u Chantillyju svu opasnost, koja se krije za opću stvar saveznika u nemoći talijanske vojske — nakon Caporetta Francuska i Engleska hitno šalju golem ratni, naročito artiljerijski materijal u Italiju, francuske i britanske divizije uspijevaju teškom mukom prebroditi katastrofu talijanske vojske kod Caporetta, spasiti Italiju od konačnog poraza, koji je već visio o jednoj niti.

Za daljnji razvitak talijanske vanjske politike ta tajna akcija Italije za separatan mir vanredno je značajna.

Italija je u toj ponudi sasvim reducirala svoje zahtjeve zaboravila posvema na ucjeniteljske stavke londonskoga ugovora.

1917. Italija smatra londonski ugovor bezvrijednim komadom papira, koji je više ne veže prema saveznicima. Zahtjevi Italije više su nego skromni: prema ustanovama londonskoga ugovora i prema kasnijim rivendikacijama.

U svojoj ponudi separatnog mira Austriji Italija se zadovoljava samo s Trentinom — ne traži ni Goricu, ni Trst, ni Istru, ni Dalmaciju.

Lloyd George tvrdi, da je i Berlin bio upućen u tu talijansku tajnu ponudu da je čak vršio izvjestan pritisak na Beč da udovolji smjesta talijanskim zahtjevima.

Medjutim u Beču radostan, nadobudan događaj učinio je mjesto još nedavnoj pesimističkoj depresiji. Karlo Habsburški vjeruje, da je već pobjednik, povisuje svoje zahtjeve jednako prema Francuskoj u akciji Siksta Bourbonjskoga kao i u povjerljivim pregovorima s emisarima talijanskog generalnog štaba i germanofilske grupe. Pristaje na talijansku ponudu, ali pod teškim uvjetima Austrija je vojna odstupiti Trentino Italiji ali u zamjenu traži jednu talijansku koloniju u Africi ili pak koncesije na Balkanu, u Grčkoj i Albaniji. Beč je uvjeren da mir s Italijom neposredno predstoji, već su skicirani ostali uvjeti budućega mirovnoga ugovora, kao ustanove o izmjeni ratnih zarobljenika, pitanje prehrane, odnosi prema Americi i slično.

Ali dok pregovori s neoficijelnim Italijom teku povoljno, završava »Obzor«, u pregovorima koje vodi princ Siksto sve više se gomilaju zapreke. Nepopustljivost raste na obim stranama — u lipnju su pregovori i jedni i drugi definitivno razbijeni. 25 travnja 1917., stigla je na francusko tlo već prva američka divizija.

Diskusijski večer akademskoga starešinskoga društva u Ljubljani

Ljubljana, 15 febr. (Agis). Dne 1. februara je priredilo »Primorsko akademsko starešinstvo« diskusijski večer, ki se ga je udeležilo prav lepo število članstva, posebno mlajše generacije. Morda bi bilo obzalovati, da niso akademiki polnoštevilno prisostvovali sestanku, ker le v tesnem sodelovanju obeh organizacij je dan eden, ce ne glavni predpogoj, za kontinuiteto in sistematičnost našega dela.

Na sestanku se je razvila jako živahna in zanimiva razprava o predlogih odpora, katerih vsebina in težnja sega daleč preko ozkega okvirja samega društva, ker se pač tiče celokupne emigracije. S tem je stopilo akademsko starešinstvo na ono mesto v emigraciji, ki mu kot takemu pripada in le želeli je, da v tej smeri brez oklevanja nadaljuje. Razprava se po nadaljevala na prihodnjem sestanku, zato bomo o tem podrobneje poročali v eni prihodnjih števil našega glasila. Konkretno se je sklenilo med drugim, da priredi celokupno akademsko starešinstvo iz Primorja tekem leta romanje na Oplenac. Ob tej priliki bi razpravljali tudi podrobneje o stanju emigracije, sprejeli eventualne resolucije, sklepali o reorganizaciji samega akademskoga starešinstva in končno priredili večje zborovanje v Beogradu posvečeno tamkajšnjim intelektualnim krogom, in sicer v informativne svrhe. Tako bi romanje imelo razven pietetnega značaja, še informativen, propaganden in organizatornen pomen. V to svrhu bo društvo razposlalo okrožnice s podrobnim načrtom vsem svojim članom, jih naprosilo, da se izrazijo o zamisli, eventualno stavijo konkretne tozadevne predloge in priglasijo svojo udeležbo k romanju.

Sprememba imena Sv. Lucije pri Tolminu

Oblasti so odredile spremembo imena Sv. Lucije pri Tolminu, ki se bo odslej imenovala Sv. Lucija ob Soči (St. Luzia di Isonzo), ker jim je ime S. Luzia di Tolmino zvonela še preveč po naše. Gotovo pa ta stara slovenska vas zaradi tega ne bo postala nič bolj italijanska.

se nadati da će u svom neprestanom razvoju i države shvatiti drukčije svoju ulogu a i narodi da će podlijecij večnome zakonu promjene.

Nakon predavanja razvila se korisna diskusija u kojoj su učesivali kolege M. Rojnić, B. Zucon, Dodić.

Naša kulturna kronika

NAJSTARIJI NAŠ DIJALEKT U STIHOVIMA GERVAISA DOŽIVIO JE SJAJNU RENESANSU

Gervaisovi »Čakavski stihovi«

U »Jutarnjem Listu« od 20 o. mj. napisao je glavni urednik, poznati kritičar g. Josip Horvat ovaj laskav osvrt na zbirku Draga Gervaisa:

»Prava čakavska umjetna lirika rodi se tek sada — možda uoči svoje smrti — iz duše istarskoga pučanina, željna da makar u posljednji čas dodje do riječi i da se afirmira«, — veli Vladimir Nazor u svom predgovoru knjizi Gervaisovih »Čakavskih stihova«. Moguće se naš uvaženi pjesnik vara kad izražuje misao da bi čakavština mogla umrijeti. Sigurno ne može umrijeti, jer će i i poslije stotinu godina živjeti živa živčata u svojoj poeziji, jer je svoji vitalnost otkrila baš u vječnosti stiha. »Antologija čakavske lirike«, koja je objelodanjena lanijske godine, valjda je najjači naš umjetnički događaj posljednjega decenija. U krugu čakavskih liričara Drago Gervais uz Matu Balotu sigurno je njezin najmarkantniji predstavnik. Treba čitati taj maleni sveščić Gervaisovih pjesama. Najstariji naš dijalekt, jezik s kojim je narod vjerojatno došao na žale jadranske, u tim stihovima doživio je sjajnu renesansu. Da, Nazor ima pravo. »I nije istina da je poezija, uopće, na umoru: ona samo hoće da se okupa i da se pomladi u vodama svojih najstarijih izvora. Ona, kod nas, hoće da — od nekoga oslobođena — dahne, napokon svojim dahom, da žive svojim životom. I Rijec — ta nositeljica Zvuka i Ritma — još je uvijek živa i djelotvorna, kao što bijaše na početku«. Knjiga Gervaisovih stihova to dokazuje. — (h.)

Zbirku »Čakavski stihovi« možete naručiti na upravi »Istre«. Stoji 10 dinara, za naše čitatelje, a sa poštarinom 12 dinara.

Kosmačeva novela iz življenja tržaškoga proletarijata

Ponovno je opozarjala kritika v zadnjem mesecu na Cirila Kosmača, ki je objavil v decemberski števil »Sodobnosti« svojo prvo daljšo stvar pod naslovom »Hiša št. 14«. Tako piše »Slovenec« v svojem kulturnem poročilu o tej noveli sledeče: »Podčrtati moramo večji tekst Cirila Kosmača »Hiša št. 14« v katerem je nam zablestel nov talent, ki ga moramo odslej imeti v vidu. Njegova obširna novela iz nižin tržaškoga proletarijata je zares obupna in drzna slika naših ljudi na »velemestnem dnu«, pisana z vsjo prepričevalnostjo krepko, možato in zrelo, z epičnim zamahom. Je to pravi plod novega naturalizma, ki ne prenese lirike, ki se pa tudi ne naslaja samo ob škandalni kroniki, temveč hoče v vsem tem videti tudi neko globljo usodo. Vidi se, da se je Kosmač učil gledati pri Križci, od katerega je prevzel ironijo ob kapitalističnih in religioznih motivih, toda obvaroval se je njegove tendencnosti in polemične osti ter je ostal ves v epiki. Sicer je novela odurno naturalistična, toda drzno nam odpre pogled v novo življenje v novi sredini. Tako nekako kot jo je skušal že pred njim M. Kranjec, le z večjim realizmom in srečo«. (Agis).

Uspeh Šorlija u ljubljanskem gledališču

Ljubljana, 18. februara 1935 (Agis). — V soboto je bila v ljubljanski drami krstna predstava drame »Blodnji ognji«, ki jo je spisal naš rojak dr. Ivo Šorli. Kakor že dolgo ne je bila ta domača izvirna drama in Šorlijev dramski prvenec sprejet od gledališke publike z iskreno hvaležnostjo. Snov igre je vzeta iz sedanjega življenja in nam predstavlja razravanost višje mešćanske družine. Prepričani smo, da bo to delo našlo pot tudi na druge odre.

NASI OMLADINSKI PISCI.

Medju našim omladinskim piscima vrlo je aktivan Ante Modrušan, suradnik raznih sokolskih listova, a naročito »Naše radosti«, u kojoj je objavio čitav niz pjesama i crtica od lijepe vrijednosti, s naročitom tendencijom. U mnogim se svojim pjesmama i crticama on bavi Istrom i propagira ljubav prama njoj. U posljednjem broju »Naše Radosti« (br. 5) izišla je njegova pjesma »Jugoslavije«, za zatim crtica »Naši lijepi krajevi«, u kojoj govori i o našoj Liburniji, a treća je njegova stvar »Vidite ih Sokolici!«, u kojoj govori o kraljevskoj djeci.

ISPRAVAK. Gosp. A. Belanić, pisac članka o pok. Sidoniji Cukar, moli nas da ispravimo ovime jednu tiskarsku pogrešku, koja je kadra da sasma iskrivi smisao njegovih riječi. Na mjesto riječi: »Lako je moguće da bi Italija...« mora se čitati, kao što je bilo u rukopisu u onom uskliknom upitniku: »Kako je moguće da bi Italija...«.

„SOKO NA JADRANU“
POSVEĆEN ISTRI

G. Stipe Vrdoljak, urednik splitske revije »Soko na Jadranu« spada u onaj red ljudi koji nisu Istrani, a koji su u Istri proboravili jedan dio svoga života, pa su postali upravo pravi Istrani. Oni vole onu našu zemlju kao mi i rade za nju, često i više nego mi. Ima ih malo, ali vrijede nam mnogo, zadužuju nas neizmerno. G. Stipe Vrdoljak napisao je do sada tako mnogo o našoj zemlji i njezinom problemu, i to na jedan jedinstveno osjećajan način, da je propagandna snaga njegovog pisanja velika. U sokolskim listovima i u dnevnoj štampi, a i u našem listu, izišli su mnogi vrlo lijepi njegovi napisi, koji se ne zaboravljaju. Kad se to čita dobiva se dojam, da su doista od Istrana, koji je do dna duše ranjen gubitkom svoje domovine. Tako bi morali osjećati i misliti svi Jugoslaveni, pa bi budućnost one zemlje bila sretnija...

Lijepo je djelo učinio i posljednjim brojem svog mjesečnika »Soko na Jadranu«, koji je posvetio Istri. Dvadeset stranica toga lista obraduje istarska pitanja na način pristupaćan širokim sokolskim slojevima, koji moraju da upoznaju naše pitanje. Rikard Katalinić Jeretov priložio je tom broju svoju toplu »Pjesmicu u istarskoj noći«. Slijedi zatim članak »Kulturna snaga Julijske Krajine«, a zatim dr. Miran Kajin piše o ekonomskim prilikama u Istri stručno i autoritativno, pa je taj članak od velike važnosti. Ante Iveša je dao članak »Zatiranje naše manjine pod Italijom«, u kojem je na pregledan i zbijen način prikazana sva naša kalvarija te može vanredno da služi kao informativan materijal za predavanje. Tone Peruško napisao je članak pod naslovom »Prvi istarski zastupnik Dinko Vitezić i njegovo doba u Istri«. U tome članku sintetizirano je prikazana ta rijetka historijska ličnost. Prof. Ante Šepić napisao je članak »Posljednji dani dnevnik Hrvatski List u Puli«. Tu su mnogi važni detalji za historiju našeg istarskog žurnalizma. I Lovrić napisao je članak pod naslovom »Istra« i pod naslovom »Značenje Istre u prošlosti i sadašnjosti«. Tu je i važan prilog Stipe Vrdoljka o istarskom Sokolstvu. Zamjenik starješine svega sokolstva u Jugoslaviji Engelbert Gangl napisao je »Nekoliko spominov na idrijsko sokolsko žup«, a Janko Jazbec piše pod naslovom »Jedna tužna 25-godišnjica« o istarskoj sokolskoj župi Vitezić i njezinom intenzivnom djelovanju.

Sve u svemu nekoliko vrijednih priloga našoj publicistici o pitanju Julijske Krajine, koje treba voditi u evidenciji. S toplim predgovorom urednika popravnice taj materijal služiti će dobro svojoj svrsi.

U uvodniku kaže urednik ove plemenite riječi:

»Sokoli, vi ste i do sada vaše oči upirali preko onih neprirodnih granica i vaše su misli često letjele od Učke opjevane, preko ubavih dolina i kamenog Krasa do brzica Soče! U budućnosti posvetite tim krajevima i našem narodu u njemu više pažnje i ljubavi, prinesite više žrtava za njih, organizujte smišljen i ustrajan rad za spas njihov. A onda, konačno, pokažite više razumijevanja i srca napram onim hiljadama emigranata iz Julijske Krajine, koji su bili prisiljeni da napuste svoju zemlju i kod nas većinom lutaju gladni i bez posla. U našoj državi našlo je prijema i kruha tisuće drugih emigranata, koji nam ni po krvi ni po jeziku nisu tako blizu kao oni. Oni su krv naše krvi, pa ako u prvom redu dadete njima kruha izvršili ste samo svoju nacionalnu i bratsku dužnost. U želji, da naši sokoli upoznaju bolje svoju braću iz Julijske Krajine, da ih jače pritisnu svojem srcu i da se sjetе dužnosti napram njima, i mi s naše strane doprinosimo kamačić tome — posvećujemo im ovaj broj.«

Članovi dobrotvori pjevačkog ostsjeka društva »Istra«

Pjevački zbor društva postoji kao ostsjek društva »Istra« već godinu i po dana. Razumljivo je, da zbor ne može sam namicati sredstva za svoje režije, barem ne još sada, dok svojim nastupima ne stekne tih sredstava. Kroz sve to vrijeme, režije zbora snosi društvo »Istra«. Troškovi zbora su prilično veliki i osjetljivi. Pravilnik pjevačkog ostsjeka predviđa i članove dobrotvora, pa je odbor ostsjeka odlučio, da se ovim putem obrati na naše prijatelje, ljubitelje muzike, da bi svojim učlanjenjem za dobrovoljno pjevačkog ostsjeka, poduprli zbor. Članarina članova dobrotvora je 200.— dinara godišnje, ili oveća svota, uplaćena jedanput za uvijek. Odbor pjevačkog zbora se nada, da apel neće ostati uzaludan, te da će se naši imućni prijatelji odzvati ovom pozivu.

CLANSKI SASTANAK DRUŠTVA »ISTRE«

U nedjelju dne 24. o. mj. u 10 sati jutro držati će se članski sastanak društva »Istra« u Zagrebu u društvenim prostorijama, Trg Kralja Aleksandra I. r. 4 s ovim dnevnim redom: 1. Politički položaj obzrom na emigraciju; 2. Slučajnosti. — O d b o r.

„SLOVANSKI PREHLED“ PIŠE LASKAVO O NAŠIM KALENDARIMA

Poznata praška revija »Slovanski Prehled« piše: »Jadranski kalendar 1935«. Uredio g. Tone Peruško (izdanje konzorcija »Istra«, glasilo Saveza jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine, Zagreb, Masarykova ulica 28a, str. 212, cijena 10 Dinara). Ovaj veoma brižljivo i sa umjetničkim ukusom sastavljeni kalendar obasiže pedeset hrvatskih i trideset slovenskih priloga. Snabdjeven je brojnim ilustracijama, diagramima i bojadisanom mapom slovenskih i hrvatskih narječja i podnarječja u Istri, o kojima je kratku dialektološku raspravu o sadašnjem jezičnom stanju napisao poljski slavista dr. Mięczyślaw Malecki. Osim toga sadržaje kalendar slike narodnih nošnja, znamenitih zgrada i ličnosti Julijske Venecije, koje su u narodnom životu ovog nesretnog područja igrale kakovu ulogu. Prilozi — svi od reda vrijedni — veoma su različiti: Poučni članci (historijske, političke i gospodarske rasprave), pjesme i novele najboljih — takođerj emigrantskih — autora, kao R. Katalinića-Jeretova, V. Cara Emina, L. Vojnovića, F. Ilašića, Draga Gervaisa i Mate Balote (dvaju čakavskih pjesnika), I. Kosovela, Kosmača, I. Grudna, A. Cernejeva i dr. U kratko, nije to obični kalendar, već veoma informirana i tužno interesantna narodna čitanka o prošlosti i sadašnjosti takozvane Julijske Krajine. To je propagandna knjiga u najljepšem smislu riječi, u kojem je

obilježe članaka o kulturnom i gospodarskom životu Primoraca kroz ozbiljno i objektivno. Veoma vrijedan je popis slovenskih časopisa, koji su izdavani na Primorju od godine 1849 do godine 1929. Radi toga je »Jadranski kalendar 1935« neophodan svakomu tko se zanima za sudbinu nesretne Julijske Krajine.

I žepni kalendarčić »Soča« (kalendar izbjeglica iz Istre, Trsta i Gorice za godinu 1935), koji je također izdala »Istra« u ukusnoj opremi, ima razmjerno bogati opseg na 112 stranica. Snabdjeven je, osim običajenog kalendarskog teksta i lijepim ilustracijama, diagramima i statistikama, koje se tiču bivšeg ili sadašnjeg života julijsko-krajiških Jugoslavena. Među ostalim sadrži i popis žrtava fašističkog terora, popis kulturnih zločina talijanskog fašizma, povijest jugoslovenske žurnalistike na Primorju i statističke podatke o porastu pučanstva tih talijanskih provincija, o emigrantskim društvima u Jugoslaviji itd.

J. Vuga.

Stoži samo 10.— dinara bez poštarine, a sa poštarinom 11.50 dinara. Ko naručiti ujedno i naš žepni kalendar »Soču«, dobiva oba kalendara franko, t. i. mi plaćamo tada poštarinu. Oba kalendara stoje 13 dinara. U tih je 18 dinara uračunata tada i poštarina za oba kalendara, te prema tome dajemo oba kalendara za samih 15.— dinara, jer nas košta poštarina i pakovanje 3.— dinara za oba kalendar.

NA OSAMLJENI STRAŽI

POROČILO O NARODNOOBRAMBENOM DNEVU U IZLAKAH PRI ZAGORJU OB SAVI.

Koliko zmore emigrant napraviti za propagando naše svete stvari, četudi je popolnoma osamljen in nima za seboj celega društva, sem spoznal v nedeljo, dne 10. t. m. v Izlaskah pri Zagorju ob Savi Povabila me je tja učiteljica M. S., ki je v tistem kraju edina emigrantka. S svojo iskreno ljubeznijo do rodne grude in s svojoj žilavostjo ji je uspelo organizirati lepo, zelo lepo prireditev, ki je zadobila velik propaganden pomen v kraju, ker je znala tovarišica pritegniti k sodelovanju vsa domača društva. Zato pa je bil program res tudi pester in tudi na višku.

Prireditev se je začela s predavanjem v katerem je predavatelj seznanil poslušalce z vsemi načini narodnoobrambnimi problemi v okviru naših mej in izven njih. S primerjanjem našega tozadnevnega dela z delom naših sovrznikov, je bila poudarjena potreba po poglobitvi našega dela.

Sledilo je petje moškega zbora društva »Loški glas«, ki je zapel res dovršeno štiri lepe pesmi. Za tem zborom tudi ni hotel zaostajati mešani cerkveni pevski zbor, ki je zapel nekaj prav ljubkih; med drugimi tudi »Pojdimo v Korotane«. In je prišel na oder še tretji, komaj mesec star rudarski moški pevski zbor, ki je že ob svojem krstu dokazal, da postane nevaren tekmeč prvima dvema.

Med nastopi pevskih zborov sta nastopili dve pridni deklamatorki s primernimi Grudnovimi deklamacijami. V vseh

odmorih pa je igral lepe komade tamburaški zbor domače Gasilske čete. Sledila je igrice »Deca išče kralja Matjaža« s katero je tov. M. S. dokazala tudi svoje odlične režiserske zmožnosti. Otroci so igrice odigrali tako doživeto, da so se gledalcem orosile oči in pomešani med njima, sem slišal samo besede hvale. Lepo prireditev je efektivno zaključila simbolična slika »Vstajenje«, ki je potegnila tudi gledalce za seboj, da so se pri zaključni himni »Hej Slovani« pridružili pevcem na pozornici.

Prireditev, ki je vse navzoče zadovoljila, pa je prinesla še drugi efekt. Propagandni odsek Saveza bo dobil tudi svoj delež od čistega dobička, tako, da bo delo tov. S. rodilo sadove tudi na drugih mestih.

Da sem napisal teh par vrsti, me ni napolnila k temu mogoče volja, da pohvalim delo naše pridne organizatorke, ker vem, da ji za to hvalo ni in dela le iz notranjega nagiba, ker se zaveda v polni meri svojih dolžnosti kot hčerka zasužnjene zemlje. Hotel sem samo pokazati vsem onim, ki žive rastreseno po celi državi in mislijo, da v našem smislu ne morejo ničesar storiti, da dobra volja doseže marsikaj in da bi baš te naše »Osamljene straže« imele mnogo, mnogo dela, da upoznaju kmečko prebivalstvo na vasi s težkim položajem naše majšine in da gojijo v najširih plasteh naroda idejo o Veliki Jugoslaviji.

D. L.

„ORJEM“ TRBOVLJE ZBORUJE

V nedeljo, dne 17. t. m. se je vršil redni občni zbor Organizacije jugoslovenskih emigranata v Trbovljah. Zbora se je udeležilo 61 posto vsega članstva in častno število domačega prebivalstva, med katerim je bilo posebno mnogo žena. Po svojih delegatih so bile na obnem zboru zastopane sledeće organizacije: Kolo jugoslov. sester, Cirilmetodova podružnica in Klub koroskih Slovencev.

Pred obnim zborom se je vršilo predavanje »Položaj naše narodne manjšine pod Italijo v letu 1934«. V tem izrpnem poročilu so se poslušalci poučili o bednem stanju našega ljudstva v Julijski Krajini. Iz tajijskega poročila posnemamo:

Društvo ima 60 članov in je v preteklem letu imelo pet rednih članskih sestankov. Na sestankih so predavali samo člani organizacije z eto izjemo, Zeleti bi bilo le, da bi bili članski sestanki bolje obiskani. Društvo je sodelovalo tudi pri vseh nacionalnih manifestacijah v kraju in je roko v roki s ostalimi narodnoobrambnimi društvima, s katerimi je v zvezi v Narodnoobrambenom svetu, podpiralo nacionalno vzgojo domačega prebivalstva.

8. decembra l. l. je društvo pod okriljem vseh nacionalnih organizacij v Trbovljah priredilo svojo vsakoletno akademijo na kateri je predavala g. prof. Rudolf iz Ljubljane. Revija »Kife naše zemlje«, ki je bila na sporedu te akademije, smo ponovili naslednje nedelje v Hrastniku, kjer je na naše pobudo priredila krajevna organizacija Narodne odzbrane narodnoobrambno akademijo, ki je tudi uspela nad naše pričakovanje.

SKUPŠTINA NAŠE EMIGRACIJE U SUBOTICI

Subotica, februara. Prosvjetno i potporno društvo »Istra-Trst-Gorica« u Subotici održalo je 3. o. mj. svoja III. redovitu godišnju glavnu skupštinu. Predsjednik Dr. L. Škaljer je po pozdravnoj riječi otvorenja pozvao sakupljene članove, da odadu dužnu poštu sjenama mučenika. Svi su stajeci saslušali predsjednikove riječi i tronutim trokratnim usklikom »Slava!« popratili zadnje njegove u tom smjeru izrečene riječi.

Poslo je društveni tajnik zapriječen bio, da uzme učešće u skupštini, to je predsjednik dao njegov izvještaj. Isto tako je sam izvještaj skupštinar zbog preseljenja blagajnika u Zagreb o gospodarskom stanju društva. Spomenuto je tom prilikom, da je društvo podijelilo god. 1934 ukupno za Din 1471.50 novčanin potpora 10 besposlenih izbjeglica na prolazu kroz Suboticu, da je dvijeju snabdjevo sa nešto odijela i obuće t. 9 našlo posla. Svi su kroz vrijeme njihovog boravka od par dana u Subotici pomoglo do končanja i prehrane. U nekoliko slučajeva je društvo išlo na ruku nekolicini svojih članova kod raznih ureda u Subotici i van ove.

Društvo je stajalo, koliko su to prilike zahitjevale, u kontaktu sa upravom Saveza, kojemu za god. 1933. i 1934. doznalo na ime glavnine za svoje članove ukupno Din 150.— Uzmata

su se u obzir, ukoliko su to prilike ovog društva i mjesta dozvoljavale, okružnice i uputstva Organizatornog i propagandnog ostsjeka u Ljubljani te onog Socijalnog u Celju.

Broj se je članstva znatno smanjio i to od 82 na 68. 10 članova napustilo je društvo uslijed njihovog premještanja iz Subotice, 1 je umro a 1 istupio.

Pročelnik nadzornog odbora adv. priprav. Zigmund Kazimir izjavio je, da su pregledani račun društva i sve nađeno u redu. Predlaže, da se može dati razrješnica staroj upravi. Skupštinari na poziv predsjednika nemaju što da zamjere te jednoglasno daju staroj upravi razrješnicu.

Iza toga prešlo se na izbor nove uprave, koji je jednoglasno izabrana po predlogu predsjednika, koji je ostao isti. Glavni svoj godišnji veći prihod imalo je društvo od svoje godišnje pokladne zabave. Iovela se riječ i o tom predmetu, ali su se skupštinar saglasili u tomu, da se ovih poklada zbog narodne žalosti zabave ne drži već da se prepusti novoj upravi, da odluči, da li ti bi uputno, da se mjesto izostale zabave održi druga u mjesecu maju. Pošto se nije u »Eventualijama« niko javio više za riječ, zaključena je skupština u najljepšem redu i slozi.

Skupština Emigrantskog Udruženja Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu

Naša emigrantska organizacija u Zemunu je održala svoju skupštinu 3. februara 1935. god. u prostorijama Narodnog Doma Kralja Aleksandra u Zemunu. Skupštinu je otvorio predsjednik sa lijepim pozdravnim govorom. Odao je poštu našim palim mučenicima u borbi za prava i oslobođenje našeg naroda u Istri, Trstu, Gorici i Zadru pročitavši njihova imena. Što su prisutni stajeci saslušali i na kraju kliknuli »Slava im!«. P. zdravio je naše mučenike, koji još čame i trule u talijanskim zatvorima i internatskim logorima, kao i cio naš narod preko Snježnika i Učke gore, te gradjanstvo grada Zemunna i cio jugoslovenski narod. Pozdravio je delegate našeg Saveza i delegate bratskog Udruženja I. T. G. iz Beograda.

Na njegov predlog poslani su nekoi pozdravni telegrami. Na kraju zahvalio se članovima, što su — svjesni svoje dužnosti — došli na skupštinu u ovako lijepom broju. Izložio je teško stanje našeg naroda u neoslobođenim krajevima. Poslije izvještaja tajnika, blagajnika, knjižničara na predlog nadzornog odbora, data je razrješnica starom odboru. Potom je jednoglasno izabrana nova uprava, u koju su ušli stari članovi sa neznatnim izmjenama. Riječ g. dr. Čok, predsjednik našeg Saveza, koji je u svom dugom dokumentovanom govoru iznio pohvalnu kritiku o radu našeg Udruženja, o teškim prilikama, pod kojima živi naš narod u neoslobođenim krajevima, o zadacima naših emigrantskih Udruženja, i o teškim borbama, koje nam predstoje u našem radu. Njegov govor bio je pažljivo saslušan i ostavio je dubok utisak na prisutne.

IZ DRUŠTVA „ISTRA“ U ZAGREBU ZAHVALA ZA ZABAVU

Pokladna zabava koju je društvo »Istra« priredilo dne 2. o. mj., uspela je u moralnom i materijalnom pogledu. Emigranti iz svih krajeva Istre, Trsta i Gorice te domaće gradjanstvo, odazvalo se pozivu društva i dupkom napunilo veliku dvoranu bivšeg hrvatskog Sokola. Svi su se društvo »Istra« najljepše zahvaljivo, jer su zabavu i dobro raspoloženje svojim doprinosima pomogli najblijedniju našu braću. Naročito se pak zahvaljujemo bivšem banu gosp. dru. Josipu Siloviću, izaslaniku zagrebačkog mitropolitice gosp. protodijakonu Lazaru Zviadinceviću, predsjednici ženske sekcije Jugoslavenske Matice gospođji Ljubici Garbarić i tačnicama gospođjama Angeli Kovačević i Zorki Malešević, koji su svojom prisutnošću uveličali našu priredbu i iskazali svoju postojanu nakloničnost prema Istrianima.

Da je naš buffet bio dobro snabdjeven zasukusama i poslasticama dugujemo svoju harnost gospođjama i gospodi, koji su nas snabdjele u naravi i u novcu i to:

Gđa Kostrenčić supruga bana, gđa Paula Erber supruga gradonačelnika, Nj. p. metropolit Dositelj, Poljoprivredna škola i Mjekarska zadruga u Križevcima, gospođe Tinka Šitović, Jelka Laginja-Ražem, Božina Vivotić, Milena Brčić, Margita Čeh, Zorka Demarin, Lucea Šumelić, Albina Prelac, Kristina Hreščak, Zlata Velčić, Paula Starč, Marica Iveša, Dana Kajin, Slavica Goljeviček, Katica Bač, Katica Gortan, Josipa Jurković, Kinkela Rafaeli, Strotić, Anka Trinajstić, Nada Mihovilović, Pavlinić, Marica, Cividini, Fani Zore, Muha, gospođa Dr. Hrvoje Mezulčić, Josip Lamičić, Bratulić, Radoslav Petrić.

Mnoge su tvrdke date davore za obitavstvenobu, pa svima ovim putem iskrene zahvaljujemo. Zahvaljujemo i matijim sabirateljicama i sabiračima gospođjama B. Klemente E. Lenasi, Mimići Fister, Zori Naberzoi te gospođji Ivanu Gortanu, Lovrinčiću i Anji Rišoi. Požrtvovno su posluživale u buffetu gđa Tereza Dobriča i gđice Škaljer, Antica Kirac, a raspacivale brojeve za tomolu gdje Stari i Zore te gospođice Naberzoi, Klemente, Lenasi, Kocijančić Milica, Kocijančić Marija, Macuka, Udovičić, Vrećec Miro, rić, Godina, Uravić Grinbaum i Artić.

Zahvaljujemo članovima Istarskog akademskog kluba, koji su pomagali kod priredbe.

Naročito pak zahvalu dugujemo onima, koji su sudjelovali iz blagovaklonosti u koncertnom dijelu zabave i to gospođji Dragici Kundić, gospođji Nevenki Janjanin, g. Ivankoviću i Molnariju, omladinama Ermanu i Tankoviću konačno našem najmilijem prijatelju, obiljubljenom istarskom pjesniku Dragu Gervaisu, koji je došao iz Bjelovara te je čitanjem svojih pjesama u istarskom narječju raspoložio sve prisutne.

U FOND „ISTRE“

U FOND »ISTRE« BROJ 8

Lojz Šešek, Ljubljana D 50.—
Podoficiri Kr. broda »Sitnica«,
Sibenik D 32.—
U prošlom broju objavljeno . . . D 36.369.60

UKUPNO D 36.451.50

NAŠI MORNARI ZA »ISTRU«

Podoficiri Kralj. broda »Sitnica« sakupili su za fond »Istre« medju sobom 32 dinara, na čemu im i ovim putem zahvaljujemo.

† GRGA LORENCIN

U nedjelju je pokopan na zagrebačkom Mirogoju naš istarski sunarodnjak Grga Lorencin, strojbravar rodom iz Medulina. Pokojni Lorencin bolovao je dulje vremena, te je shrvan od teške bolesti umro u dobi od 55 godina. Koliko je pokojnik bio poznat i cijenjen, vidjelo se na samom sprovodu, kojemu je prisustvovao veliki broj Istrana u Zagrebu, medju njima brojni znanci i prijatelji pokojnog Lorencina i njegove porodice iz Pule i Medulina. — Slava pokojniku, a obitelji naše saučesće.